

ÓBUDAI WALDORF ÓVODA NEVELÉSI PROGRAMJA

(Waldorf-óvodapedagógiai Program [1997] adaptációja)

OM azonosító: 034292

38/2025. sz.

Ez az utca budai.
Jól lehet itt játszani.
Vannak nála nagyobb utcák,
A mi utcánk bátyai.

Ez az utca budai,
budai,
vannak nála kisebb utcák,
a mi utcánk húgai.

Húgai, bátyjai, -
gyerünk gyorsan játszani.

(Nemes Nagy Ágnes: Budai utca)

Tartalomjegyzék

I. ÓVODÁNK ADATAI.....	4
II. BEVEZETŐ.....	4
III. AZ ÓVODA JELLEGÉNEK BEMUTATÁSA, HELYZETKÉP.....	5
IV. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP.....	6
1. Gyermekkép.....	6
2. Óvodakép.....	9
V. ÓVODÁNK NEVELÉSI FELADATAI.....	10
1. Egészséges életmód alakítása.....	10
2. Az érzelmi nevelés és a szocializáció.....	11
3. Az anyanyelvi- és értelmi nevelés megvalósítása.....	12
VI. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI.....	13
1. Személyi feltételek.....	13
2. Óvodapedagógusaink feladatai.....	13
3. Az óvodai élet megszervezése – ritmus.....	14
4. Az ünnepek ritmusa az óvodában.....	14
5. A hét ritmusa.....	16
6. A nap ritmusa.....	16
7. Nyitva tartás, szünidő.....	17
8. Óvodánk kapcsolatrendszere.....	18
VII. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI.....	21
1. Szabad játék.....	21
2. Mese – bábozás.....	23
3. Zene – ének – vers.....	25
4. Szép mozgás.....	28
5. Képzalkotás és formázás.....	30
6. Háztartási, kerti munkák.....	32
7. A külső világ tevékeny megismerése – kézművesség.....	34
8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás.....	34
VIII.A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE - ISKOLAÉRETTSÉG	37
IX. ELLENŐRZÉSI, ÉRTÉKELÉSI ALAPELVEK.....	39
1. Óvónői Kollégium.....	39
2. Tervezés és visszatekintés.....	40
3. Gyermekmegfigyelés.....	40
X. GYERMEKVÉDELEM.....	41
XI. ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK.....	42

XII. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK	43
XIII.SZAKIRODALOM	44
XIV.MELLÉKLETEK.....	45

I. ÓVODÁNK ADATAI

Hivatalos megnevezése: **Óbudai Waldorf Óvoda**
Címe: **1033 Budapest Harrer Pál u. 9-11.**
Fenntartó: **ÓBUDAI WALDORF ALAPÍTVÁNY**
(1031 Budapest, Csikóvár u. 12.)
Az alapító okirat kelte: **2019. december 9.** (módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt)
A működési engedélyt kiadó szervezet neve: **Emberi Erőforrások Minisztériuma**
A működési engedély száma: **VIII/400-2/2020/KOZNEVIG.**

II. BEVEZETŐ

Helyi nevelési programunk, eleget téve a törvényi és szakásjogi követelményeknek az Óvodai nevelés országos alapprogramja és a WALDORF-ÓVODAPEDAGÓGIA PROGRAM (2012.) alapján készült.

Óvodánk a gyermek ismeretéből - életkoronként változó testi, lelki és szellemi szükségleteinek felismeréséből - kiindulva biztosítja a kisgyermek számára az egészséges fejlődést, az egészséges életmódot.

A Waldorf-pedagógia filozófiai háttere a Rudolf Steiner által a századelőn kidolgozott emberismeret, az úgynevezett ANTROPOZÓFIA, mely az ember belső lényét és fejlődését helyezi középpontba. A Waldorf-óvónő célja, hogy a Waldorf-óvoda ideáját a maga számára minél életszerűbbé, elevenebbé, magát egyre inkább képessé tegye arra, hogy e pedagógia sajátos, de egyetemes koncepcióját egyre elmélyültebben tudja megvalósítani a mindenkori helyi adottságok és körülmények között: „itt és most”.

A Waldorf-óvónők helyi, regionális, országos és nemzetközi szinten rendszeresen együttműködnek egymással. A Waldorf-óvodapedagógiában a sok-sok évtizednyi tapasztalat és az ebből merített ismeretek hangsúlyozottan jelen vannak, nagy segítséget nyújtva a mindennapi munkánkhoz.

III. AZ ÓVODA JELLEGÉNEK BEMUTATÁSA, HELYZETKÉP

Óvodánkat szülői és pedagógiai kezdeményezés hívta életre 1992-ben, egy volt állami bölcsődei épületrészben, melyet fenntartónk az Óbudai Waldorf Alapítvány bocsátott a rendelkezésünkre. Óvodánk az elsők között volt a magyarországi Waldorf-óvodák sorában. A növekvő szülői igények kielégítésére, hamarosan beindult a második csoport is. Ma már óvodánkban egymással párhuzamosan két csoport működik. Évente mindkét csoportban 25-25 gyermek óvodai nevelését tudjuk biztosítani. Óvodánkba a Waldorf-pedagógia iránt érdeklődő vagy elhivatott családok gyermekei járnak, elsősorban Budapest III. kerületéből, de fogadunk családokat a környező kerületekből, településekről is.

Az óvodai csoportjainkat vegyes, 3-4 – 7 éves korú gyermekek alkotják. A csoportok kialakításánál figyelembe vesszük a gyerekek életkor és nemek szerinti arányos elosztását.

Óvodai nevelésünk gyermekközpontú és befogadó (inkluzív) pedagógia. Ennek megfelelően a gyermeki személyiség teljes kibontakozására, a gyermeki jogok és alapvető emberi szabadságjogok tiszteletben tartásának megerősítésére irányul, az egyenlő hozzáférés biztosításával. Nem adunk helyet az előítéletek kibontakozásának, sem társadalmi, sem nemi, sem egyéb értelemben.

Óvodánk nyitott a nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozó családok fogadására is, de nevelésüket csak magyar anyanyelvi környezetben tudjuk biztosítani. Sajátos nevelési igényű gyerekek fogadása abban a formában valósulhat meg, ha a család óvodai időn túl biztosítja gyermeke számára a szakellátást, mert óvodai időben szakember segítségét sajnos nem tudjuk biztosítani. Óvodánkban a szakfejlesztés nélküli befogadó integráció valósulhat csak meg, így nevelhetjük a kiemelt figyelmet igénylő gyermeket – speciális igényeinek figyelembe vételével – ép társaival együtt.

Közösségünk a családok aktív közreműködésével teremti meg az érzelmi biztonságot adó mindennapjaink feltételeit. Az óvodaépület, a kert, a megfelelő tárgyi környezet biztosítása az óvónőink, munkatársaink és az idejáró gyermekek szüleinek közös célja, feladata. A családok segítenek a hétfégi és szüneti takarításban, mosásban, a különböző karbantartási és felújítási munkálatok során is számíthatunk az ügyes kezű szülőkre, nagyszülőkre. Az ünnepekre is együtt készülünk, s adódnak közös kirándulások is.

Óvodánkból kikerülő csemeték legtöbbször a fenntartó alapítvány másik intézményébe, az Óbudai Waldorf Iskolába megy tovább. Az első csoportok gyermekei már túl vannak a gimnáziumi tagozat évein, és sikeresen leérettségiztek.

IV. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP

1. Gyermekkép

A Waldorf-pedagógiának az európai hagyományokban gyökerező antropológiai felfogása az embert – az emberi lény legbensőbb magját – transzcendens eredetű individualitásnak tekinti. Minden individualitás egyetlen és egyszeri. A megtestesült és magát testiekben és lelkiekben kinyilvánítani törekvő individualitásnak vannak az életkorral változó megismerhető, regisztrálható törvényszerűségei. Mind testi, mind lelki, mind szellemi értelemben leírhatóak és nyomon követhetők ezek a változások, amelyek meglehetősen határozottsággal különítik el az egyes életkori szakaszokat egymástól. Más-más szükségletek és képességek lépnek fel az egyes életkorokban, ezen túlmenően jellegzetes alkati, temperamentumbeli sajátosságok is felismerhetőek. Segítséget nyújtunk ahhoz, hogy a gyermek a fejlődési útján egészségesen haladva, a lehetőségek széles körével úgy kerüljön kapcsolatba, hogy képes legyen kiválasztani a személyiségének megfelelőit. Így váljon testileg egészséges, lelkileg szabad és szellemileg kreatív emberré. Képes legyen arra, hogy saját akaratát, érzelmeit és gondolkodását önálló és felelős életvitelre fordítsa, környezetét ne visszautasítsa, hanem emberségesebbé tegye.

a) A kisgyermek, mint a világra nyitott érzékszerv

A kisgyerekek érzékleteiben él. Az őt körülvevő környezet akarva-akaratlanul hatást fejt ki rá. A fizikai környezeten túl érzékeli a számára fontos embereket: az anyát, apát, testvéreket, nagyszülőket, óvónőket. A gyermek közvetlenül fogja fel a másik ember pszichikus állapotát. A kommunikatív és metakommunikatív jelzések mellett átéli – ha nem is tudatosan – a számára fontos személyek gondolatait és érzéseit. Kedvezően hat a kisgyermek érdeklődésére, ha szeretettel, figyelemmel, pozitív érzéssel és gondolatokkal vesszük körül, ekkor nő belső aktivitása, és érzékelésének intenzitása. Ezen aktivitása és érdeklődése során tapasztalatot szerez szűkebb és tágabb természeti, emberi, tárgyi környezetéről. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a családi és a tárgyi kultúra értékeit; megtanulja ezek szeretetét, védelmét is.

Óvodánk fontos felelőssége és feladata, hogy inger gazdag környezetet biztosítson számára:

- fizikai szinten természetes anyagok használatával, melyek nem csapják be érzékleteiben a gyermeket;*
- pszichés szinten pedig olyan nevelőkkel, akik megfelelő belsőtartalmakkal, érzelmekkel és gondolatokkal lépnek a gyermekek közé.*

b) Az óvodáskor sajátos képességei: Utánzás – játék – fantázia

Az utánzás: A kisgyerek tanulásának legfőbb formája az önkéntelen figyelem által vezérelt spontán utánzás. A kisgyerek mindent utánoz, amit érzel, átél és tapasztal. Ezért testi-lelki értelemben kiszolgáltatott, hiszen nem szelektál. Spontán utánzással tanul meg járni, sajátítja el anyanyelvét. Fontos, hogy saját tempójában tudja felfedezni a világot. Minden erőltetés és siettetés káros lehet. Mivel a test és lélek kisgyerekkorban nagyon szorosan összekapcsolódik, ezért utánzás közben lelki folyamatokat is átél. A felnőtt először gondolkodik, és azután cselekszik, ez az óvodásoknál ellenkező irányulást mutat. A gyermek a cselekvést éli át, majd érzelmileg kötődik a tapasztalatokhoz, és csak utána fedez fel képzeteket és fogalmakat. A kisgyerek nem szóból tanul, hanem szemlélődésből, tapasztalatból, cselekvésből. Utánzásához követendő mintákat kell látnia, olyan emberek személyében, akik cselekvőek, és munkájukat élvezettel és szeretettel végzik.

Az utánzásos tanulásnak és spontán érlelődésnek e sajátosságai az egész kisgyerekkort jellemzik, mintegy a hetedik életév fordulójáig, amikor az önkéntelen, igen intenzív, de könnyen elterelhető figyelem helyébe a sokkal kisebb hatékonyságú, de a tárgynál már megtartható szándékos figyelem lép, a gyerek képessé válik a szóbeli, verbális tanítás befogadására.

A játék: Óvodánkban nagyon komoly szerepet tulajdonítunk a gyerek játéknak. A játszó gyermekben megjelenő természetes erőket és képességeket óvni, ápolni és erősíteni kívánjuk. A játék a kisgyerekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége. Mint a pszichológiai kutatások eredményeiből tudjuk, a kisgyerek a külvilágból és saját belső világából nyert tagolatlan benyomásait játékában vetíti ki, s ott újra szemügyre véve tagolja. A játék szabad kell, hogy legyen, csakis így vezet céljához, az egyéni benyomások feldolgozásához.

A játszó gyerek örömmel és meglegedettséggel követi a belső világából fakadó indíttatásokat, melyek így egész szervezetét erősítik. Ezt fizikai külsejében friss arcszíne, meleg keze, lába, csillogó szeme jelzi. A szabad játékban megjelenő, sokszor nagyon erős lelki és egyben testi aktivitás a keringési rendszer egészséges kialakulását is elősegíti. A gyerek belső indíttatása, akarata úgy jelenik meg szabad játékában, mint a tanulási és megértési vágy, a mozgás- és tettvágy, az érzelmi kötődés vágya, s alkotó erejének kifejeződése.

A gyerek nem kis felnőtt! A gyerekkor sajátos létforma, saját szükségletekkel és lehetőségekkel.

A természetben található lehetőségek változásai és sokszínűsége adják a legjobb teret a gyerek különböző játékformáihoz. A fejlődés folyamán változó játékformák megfelelő játékeszközöket igényelnek. Fontos, hogy a benti játékszerek is tartalmazzák a szabadban található,

érzékszervek számára kínált változatosságot, hívják elő a gyereki fantázia minél gazdagabb érvényesülését. A gyerek szabad játéka közben megismerheti a tárgyak tulajdonságait és saját akaratának és szabadságának határait is. Eközben kipróbálhatja és megtapasztalhatja a megfelelő viselkedési formákat játszótársaival, és így fejlesztheti szociális képességeit.

Összefüggést látunk a gyerek játék közben megjelenő magatartása s majdan a felnőttkori munkához kapcsolódó magatartása és életvitele között. Célunk, hogy ebből az „átfűtő melegből”, amely erőként lép fel a gyerek játékában és jelzi valódi belső aktivitásának teljes kielégítését, minél többet mentsen át a későbbi életszakaszokra is.

A fantázia: A gyerekekben természetesen megjelenő erőket (teljes figyelem az érzékelésben, utánzások tanulás, fantáziadús játék) úgy kell segítenünk, hogy a gyerek szabadon tudja azokat felhasználni. Mindezekhez megfelelő környezet, tér és idő szükséges.

A modern élet szokásai és hatásai sokszor nem kedvezőek a gyermeki játék számára és a szabad tapasztalat megszerzésére. Nagyon szűk és kevés a szabad mozgástér - főleg a városi gyerekek életében -, miközben túl sok az élmény és az információ, amit feldolgozni „időhiány” miatt nem tudnak. Felgyorsult, rohanó világunkban kevés az idő arra, hogy a tárgyakkal, az emberekkel tartós kapcsolatot teremtsen a gyerek, és érzelmi kötődést alakítson ki.

A technikai fejlődés folyamán áttekinthetetlené vált az emberi munka érzékelhető folyamata. (Évtizedeken át a gyerek közvetlen környezetében, szeme láttára folytak a mindennapi létfenntartó tevékenységek, a tehénfejéstől a kenyérsütésig; a fonalak fonásától a szövéséig.) Ma már az óvodáskorú gyerek is a megfelelő tapasztalatok hiányában a televízióra, könyvekre, magyarázatokra, tanításokra szorul, miközben az életkorának megfelelő tanulási módszer (utánzások tanulás, szabad játék) nem érvényesülhet. A felnőttek világából származó divatáramlatok kényszerítően irányítják, torzítják el a gyerek fantáziáját: élményekhez csak a megvásárolható holmik által juthat.

A fantáziát legjobban a „nincs” fejleszti. Ezért csoportszobánkban kevés a „kész” játék, annál több olyan játékkelléket biztosítunk gyerekeink számára, melyekből ők tervezhetnek, építhetnek, teremthetnek. (leplek, kisebb-nagyobb színes anyagok, zsinórok, fonott kötelek, deszkalapok, fatörzsek, paravánok, szőnyegek)

A mese a fantázia táplálója, a maga törvényeivel erkölcsi útmutató. Ha a mesének nincs valóságos viszonya az örök emberi lelki tartalmakkal, akkor a fantázia öncélúvá válik, nem ad lelki táplálékot, fantasztikum lesz, s ezzel károsítja a gyerek belső világát.

A fantázia, mint elemi gyerekkori képesség, mint a játékot megváltoztató, „elvarázsoló” erő eleveníti és mozdítja meg a gyerek belső világát. Ennek tisztaságát – kapcsolatát a valódi pszichikus világgal – biztosítani és őrizni a mi feladatunk.

c) Az utánzás és a játék fejlődési szakaszai kisgyerekkorban

Két és fél éves korig a gyerek öntudatlanul teszi, amit tesz. Testi ügyességét gyakorolja teljes odaadással és utánzással, mindent úgy vesz át, ahogy az a környezetében él.

Három éves kortól felfedezi a saját lénye és az őt körülvevő világ közötti különbséget. Játékában még nem együttműködő, szeret mindent a birtokába venni. Érzelmi gondolkodása környezetétől függ.

Három és öt éves kor között a totális utánzás gyengül, fantáziájával már változtat a megélt dolgokon. Függetlenebb, játékával belső világát építi, még mindig magára figyel, de szép lassan felfedezi a másik embert.

Öt és hét éves kor között végtagjai ügyesednek. Saját maga a tervező, játéka során az elképzeléseikhez keres tárgyakat. Érzéket fejleszt ki a többiek szükségletei iránt, másokért, másoknak is készít dolgokat. A többi gyermekkel együttműködve játszik, önérvényt és alkalmazkodik. Szociálisan kortárs közösségben fejlődik.

2. Óvodakép

Óvodánk a Waldorf-pedagógia alapelveire épülő, az Óbudai Waldorf Alapítvány által fenntartott szakmailag, jogilag és gazdaságilag önálló intézmény, a családi nevelés kiegészítője, nyitva tartása egész napos. Alapelvünk, miszerint családban és ne intézményben nevelődjenek a gyerekek, úgy valósul meg, hogy elfogadjuk a délutános pihenőidő otthon töltését. Tiszteljük a családot, mint a gyermek elsődleges nevelési színterét, nemzeti, vallási, etnikai hovatartozástól függetlenül. Biztosítani szeretnénk minden gyermek számára az egyenlő hozzáférést. Multikulturális értékeket közvetítünk.

Óvodánkban egymással párhuzamosan két csoport működik, csoportonként 25 kisgyermek óvodai nevelését tudjuk biztosítani. A gyermekek nevelését csoportonként 4-4 fő (Waldorf-óvónő és/vagy óvodapedagógus, dajka, gazdasszony) végzi.

V. ÓVODÁNK NEVELÉSI FELADATAI

Óvodánk a kisgyermek életformáját szolgálja – figyelembe véve az óvodáskorú gyermek életkori sajátosságait – jó minőségű „táplálékot” adva a gyermek testének, lelkének és egész személyiségének.

1. Egészséges életmód alakítása

- Pedagógiánk tiszteli a gyermek emberi méltóságát, és feladatának tartja, hogy előkészítse egészséges életvitelét. E tevékenység eredményei ennek megfelelően csak a későbbi életszakaszokban mutatkoznak meg.*
- Az óvónőink ítélettől és előítélettől mentesen, folyamatosan figyelik a gyermekeket. A gyermekek megnyilatkozásaiból – amelyek nem csak szóbeliek lehetnek (gyermeki testmeleg, egészség-betegség jelei, különféle lelkiállapotok) – tudjuk, hogy mire van éppen szükségük. Pedagógusaink ezt a gondos, folyamatos megfigyelést szeretetteljes együttélésben teszik a gyermekekkel.*
- Óvodánkban dajka/gazdasszony segíti az óvodapedagógus munkáját. Ezt az anyai gondoskodást csak segíti, de nem veszi át teljes mértékben, ezt tudatosan vállaljuk magunkra. A szoros óvónő-gyermek kapcsolat növeli a gyermekek biztonságérzetét és segíti az egészséges életvitel kialakulását. A testápolás, a melegen tartás, az öltöztetés, az öltözködés, a mindennapos levegőzés, a helyes táplálkozás kielégíti a gyermek fizikai és lelki igényeit. Testközelből tájékozódunk a gyermek állapotáról, közérzetéről, és számos nevelési helyzet megoldását is szolgálja a szoros együttlét. Ismétlődő dalokkal, mondókákkal, rítusokkal zajlanak a napi gondozási teendőink.*
- A gyermek a fejlődése során önállósodik, és az óvónőt utánozva segítséget nyújt fiatalabb társainak. A csoport úgy működik együtt, mint egy nagycsalád.*
- Óvodánkban a tárgyi, szokásbeli, érzelmi és tartalmi környezet körülöleli a kisgyermek fejlődését, játékát és tanulási folyamatait.*
- Speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátására a megfelelő szakemberek segítségét kérjük (óvoda orvosa, euritmista, gyógypedagógus), mindezt együttműködve a szülővel.*

2. Az érzelmi nevelés és a szocializáció

- *Óvodánk, mint a szociális „anyaöl” ad érzelmi biztonságot a gyerekeknek. Fontos, hogy a kisgyermek az óvoda falain belül is maximális biztonságot érezzen fizikai és lelki szinten egyaránt. Ehhez nyújtunk kiegyensúlyozott, szeretettel teli meleg légkört.*
- *Nevelésünk a gyerekekben működő természetes erőket kívánja támogatni úgy, hogy a gyermek szabadon tudja azokat alkalmazni, fejleszteni: érzékelésben, utánczásban, játékokban és egyéb tevékenységekben.*
- *Pedagógiánk alapelve az utánczás, amely az óvónők szeretetteljes mintaképül szolgáló tevékenységét követi. A csoportban a gyerek teret kap önkifejező, önérvényesítő törekvéseihez.*
- *Célunk, hogy a gyerek a nevelőt tekintse példaképül, erkölcsi minőséget juttasson átélésbe és a tevékenykedésekbe: így kerüljön kapcsolatba az erkölcsiséggel anélkül, hogy szabály formájában nyomasztóan hasson. Az erkölcsi tulajdonságok, szociális készségek (együttműködés, önérvényesítés, kitartás, együttérzés, figyelmesség) fejlődhessenek a gyermekben a pozitív, követendő minta nyomán.*
- *Óvni szeretnénk a gyerekkort. A gyermek csak lassan ébredjen fel a kreatív erőket felszabadító képdús gyermeki álomvilágból. Az ébredés után viszont önállóan, biztosan, erőteljesen, éberén tudjon élni a világban. Nem szeretnénk direkt utasításokkal vezetni, hanem figyelmes gondozó vezetést gyakorlunk, minden elhamarkodottság nélkül. Elvárások helyett érzelmi biztonságot és védettséget adunk.*
- *A külső nevelői vezetést a gyermeki személyiség belső vezéreltsége helyettesíti, amely alap a szabad önismeret által meghatározott közösségi élethez.*
- *Törekszünk megérteni a gyermek világát. Fontos, hogy a kisgyerek számára áttekinthetővé tegyük a környezetét. Cselekvésbe ágyazva tagoljuk, és szokásokhoz kötjük a történéseket. Mindent a felnőtt tevékenységében láthat, megélheti a „miből mi lesz”-t. Így később is otthonosan mozog a világban, nem érez majd elidegenedést. Hangsúlyt helyezünk a helyi hagyományok, a kulturális örökség megismerésére, ápolására is.*
- *Nevelésünk a gyerek individuális fejlődését differenciált módon segíti, és módot nyújt lényének a közösségben való kibontakozására is. Lehetőséget ad valódi közösség létrehozására, melyben minden gyermeki személyiségre szükség van. Ezáltal, hogy „mindenkinek” van szerepe, „mindenkire szükség van” élmény és a szolidaritás érzés végigkíséri őket kibontakozó életük során.*

- *Csoportjaink életkorilag szándékosan mintegy egyharmad-egyharmad-egyharmad arányban foglalják magukban a három óvodai „évjáratot” (ún. vegyes életkorú csoportok). Ezzel egyrészt nem törjük meg a család természetes közegét, másrészt a felnőtt és a kisgyerek között, a nagyobb gyerekekben kitűnő közvetítőket találunk, akik a csoport szokásait, ritmusait, napirendjét is teljesen természetesen hagyományozzák át – az utánpótlás által – az utánuk következőkre.*
- *A vegyes életkorú csoport a gyerekek összetartozási élményét pozitívan befolyásolja és a közösségi nevelés legtermészetesebb közege. Segíti a nyitottság elsajátítását, a máság elfogadását.*

3. Az anyanyelvi- és értelmi nevelés megvalósítása

- *Anyanyelvi nevelésünk az egész óvodai életünket áthatja, ezáltal valamennyi tevékenységünkben megjelenik. Így lehetőséget biztosítunk az óvodáskorú gyerekeknek, hogy a környezetükben beszélt „anyanyelvet” minél biztosabban tanulhassák meg.*
- *Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak kialakítása – beszélő környezettel és helyes mintaadással (a javítgatás elkerülésével) – nevelőtevékenységünk egészében jelen van. Figyelmet fordítunk a gyermek kommunikációs kedvének fenntartására, ösztönzésére, a gyermek meghallgatására.*
- *Óvodánk az életünket és világunkat átszövő összefüggéseket megkísérli érzékelhetővé és megtapasztalhatóvá tenni a gyerekek számára. Építünk a gyermeki érdeklődésre, kíváncsiságra (mint életkori sajátosságra), a gyermek utánpótlás kedvére, a már meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire. Változatos, de ritmusosan ismétlődő tevékenységeket és élményszerzési lehetőségeket biztosítunk, melyeken keresztül további élményeket, tapasztalatokat szerezhetnek az őket körülvevő természeti és társadalmi környezetről.*
- *Óvjuk a gyermek belső világát, elősegítjük fokozatos érdeklődését, de minden erőltetést kerülünk. Pedagógiánk szemlélete, hogy minden gyermek annyit „merítsen” magának, ahol éppen tart. Türelemmel kivárjuk, hogy a gyermek önállóan találja meg a következő lépést.*

VI. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

1. Személyi feltételek

Nevelőmunkánk kulcsszereplője az óvodapedagógus. Óvónőink tisztába vannak azzal, hogy szükség van az önképzésre, az akaratra, hogy nevelői életpályájukon tovább fejlesszék magukat. Mottónk:

„Semmi sem hat erősebben a gyermekké válásra, mint az óvónővé válás.”

Mint minden Waldorf-óvodában, így nálunk is felsőfokú állami diplomával és Waldorf Óvodapedagógiai Szeminárium végzettséggel rendelkező óvónő vezethet csoportot. A mellette dolgozó óvónőnek, ha nem rendelkezik a fenti képesítésekkel, akkor törekednie kell azok megszerzésére.

Óvodánk reggeli nyitáskor egy-egy óvodapedagógus és gazdasszony van jelen, a másik pedagógus a szabadjáték ideje alatt csatlakozik a csoporthoz. A gyerekekkel történő foglalkozások mindegyikét, és a gyermekek körüli gondozási feladatokat is óvodapedagógusok látják el. Délután egy-egy óvodapedagógus és/vagy egy-egy dajka van jelen csoportonként. Az ő összehangolt munkájuk hozzájárul az óvodai nevelés eredményességéhez. Az óvónőink és segítőink kommunikációja, bánásmódja, az elfogadó, segítő, támogató attitűdje modell értékű a gyermekek számára. A nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozó gyermekek előtt is nyitva áll óvodánk kapuja, ezáltal lehetőséget teremtünk ahhoz, hogy az óvodásaink megismerhessenek más kultúrákat, anyanyelvet.

2. Óvodapedagógusaink feladatai

Rudolf Steiner szerint az élet valósága nemcsak azt foglalja magában, ami szemmel látható, hanem rejtett mélységeiben egy eljövendő állapotot is hordoz. Így minden gyereket, mint a „jövő csíráját” lehet szemlélni. Az óvodapedagógusaink feladatai:

- * Új képességeket kifejleszteni magában és megtanulni a jövő jeleit minden jelenségben, minden gyerekben felfedezni, megismerni, ápolni.
- * A gyermek alapvető szükségleteinek maximális biztosítása.
- * Az óvoda környezetének esztétikus és biztonságos kialakítása, együttműködésben a szülőkkel.
- * A csoport egészséges életmódjának kidolgozása és betartása, gondozási feladatok ellátása.
- * Az évrend, a heti rend, a napirend kidolgozása, szokásrendszer kiépítése.
- * A párhuzamosan végezhető differenciált tevékenységek tervezése, szervezése, levezetése, majd utólagos áttekintése, szem előtt tartva a szabadjáték kitüntetett szerepét. A különböző

játékformákhoz a megfelelő hely, idő, eszközök és a kvint hangulatú légkör biztosítása, megteremtése.

- * Az óvodás csoport összeállítása pedagógiai szempontok szerint.*
- * A gyermek egyéni fejlődésének megfigyelése, segítése. A gyermek környezetének megismerése.*
- * A szülőkkel való közösségi kapcsolat kialakítása, ápolása. Nevelési nehézségek esetén közös megbeszélés és útkeresés.*
- * A különböző adminisztratív feladatok elvégzése.*
- * Kapcsolattartás nemzetközi, országos, regionális szinten a waldorf óvónőkkel.*
- * Együttműködés az óvoda orvosával, védőnőjével, az Óbudai Waldorf Iskolával, a fejlesztő szakemberekkel.*
- * Folyamatos önképzés és a továbbképzéseken való részvétel.*

3. Az óvodai élet megszervezése – ritmus

A kisgyerek saját testi ritmusai csak lassan válnak rendszeressé. Óvodapedagógiánk ezt a folyamatot úgy segíti elő, hogy a gyerek életét mindig ismétlődő, rendszeresen visszatérő időbeosztással tagolja. Óvodánk tudatosan él a ritmikus ismétlés én-erősítő, szorongásoldó hatásával.

A témakörök, tevékenységek, művészeti foglalkozások, munkák, ételek, mesék, verses-dalos ritmikus játékok visszatérnek évi, havi, heti és napi ritmusokban. Egészséges változásban élhetik át a gyerekek az elfeledésből lassan felmerülő felismerést, az örömteljes várakozás szakaszainak végén a beteljesülést.

4. Az ünnepek ritmusa az óvodában

Allandó ismétlődéssel térnek vissza az évkör ünnepei, a természet évszakonkénti változásai s az ezzel összefüggő emberi munkák. Rudolf Steiner szerint az ünnepek az év és az élet forduló és csomópontjai, amelyek a világmindenség szellemiségével kapcsolhatják össze az embert.

A természet szüntelen körforgásban, az évszakok váltakozásában - tavaszi újulásban, nyári fényben, őszi érettségben, téli álomban - éli ritmusát. Mindez a ki- és belégzés ritmusát követi és megszabja az ember életét, munkáját.

A tavasz és a nyár: kitágulás - kilélegzés, a megnyilvánulás és keletkező élet évszaka. A Föld ereje megmutatkozik: a rügyfakadás, növekedés, virágzás időszakát éljük. Az ősz – tél ellenkező előjelű: befelé fordulás, koncentráció, a Föld ereje is, így a növények is visszahúzódnak.

Óvodánkban ünneptől-ünnepig ezekkel, a ritmusokkal összhangban próbál élni óvónő és gyerek. Mivel a kisgyerek koránál fogva még nem értheti meg közvetlenül az ünnepek belső

tartalmát, ezért az óvónő felelőssége ezeket, a tartalmakat érzékekkel felfogható, átélhető formába önteni számára. Az ünnepek megjelenítése minden évben új személyes viszonyt kíván az óvónőtől az ünnepek időt álló tartalmával és a jelképekkel. Ezekkel, a jelképekkel, (melyeket közvetlenül él át és ért a gyerek) veszi körül őt a hétköznapi életben. Ezen a módon tudja az ünnepek mindenkori jelenidejűségét maga számára élővé, a gyerek számára átélhetővé tenni, az évszakokhoz, a természethez, a hagyományokhoz új kapcsolatot teremteni.

A csoportszobánkon tükröződik az adott évszak hangulata és az évkörön belüli ünnep jellegzetessége. Ez megjelenik akár a képválasztásban, a szimbólumokban, a virág vagy a termés díszekben, vagy a használatban lévő anyagok, terítők színeiben. Mindezek helye az évszakasztal, amely egyben a gyertya helye is. Az óvónőtől függően ez nagyon élő és élményt keltő a gyerekek számára, ahol nap, mint nap találkoznak a mesevilággal is, az ünnep tartalmával, a szertartások áhítatával, közös együttlétek élményeivel, emlékeivel. Például: karácsonykor itt van a betlehemes figurák és a jászol helye; ősszel itt bujkálhatnak a törpék, majd tavasszal a tündérek jelenhetnek meg itt.

A természet átélésében nem elég „visszafordulni” a természethez. Pontosan meg kell figyelni jelenségeit, elmélyülni bennük, azaz el kellene sajátítani egy bizonyos „természet érzéket”.

A gyerekekkel való eleven kapcsolatában az óvónőnek lehetősége van a gyerektől tanulni: felfedezni a már ismert világot is, úgy mintha sose látta volna, átadva magát a megismerésnek, mely erőként segíti őt.

Az ünnepeknek akkor van értelmük, ha azok nem üressé vált formák - csak kikapcsolódások - hanem megszületik bennünk az ünnepet teremtő erő. Ez az erő él a hétköznapiok fáradhatatlan készülődésében, munkájában. Ez a folyamat tevékeny, mégis türelmes várakozással teli. Van remény arra, hogy az ünnep eljön, és ragyogó fényével bevilágítja a környezetét és megszólít minket. A kisgyermek havonta egy illetve két ünnep tartalmával találkozik. **Éves ritmusunk ünnepei:** a gyerekek születésnapja – Aratás-betakarítás-hálaadás – Szent Mihály időszaka – Szent Márton időszaka – Advent-Szent Miklós – Vízkereszt-Három király időszaka – Farsang-Téltemetés – Tavaszvárás – Húsvét – Mennybemenetel – Pünkösöd – Szent János időszak-a nyár ünnepe

5. A hét ritmusa

A hét napjaihoz kötődő, mindig vissza-visszatérő azonosságok tagolják a hetet érzékletesen. Mindezt úgy alakítottuk ki, hogy a változásokat a művészeti tevékenységek heti ritmusában is fel lehessen fedezni. Ezért hétről-hétre ritmikusan ismétlődnek a különböző művészeti tevékenységek, mint a rajzolás, viaszgyurmázás, euritmia, festés, sütés, gyapjúkép készítés. Az évi, havi, heti ritmusok óvodánk étvendjében is megjelennek. Havi változásban mindig az idényjellegű zöldségek, gyümölcsök szolgálnak táplálékkul, a hét napjait pedig a feldolgozott gabonafajták különböztetik meg. Az étkezésben kialakult heti rendünk:

hétfő - rizs; kedd - árpa; szerda - köles; csütörtök – rozs; péntek – zab

6. A nap ritmusa

A kisgyerek igényli az ismert és áttekinthető ismétlődésekkel tagolt időrendet. A családban is fontos a kisgyerek számára az étkezések, a lefekvések és felkelések, a séták és más tevékenységek tagolt rendje, ugyanúgy igényli ezt az óvoda rendjében is. Pedagógiánk a gyerek napját úgy tagolja, hogy a koncentráltabb tevékenységek után mindig egy szabadabb következik. Ez által ritmusa lesz a napnak, mint ahogy a lélegzésnél a ki- és belégzés váltakozik. Így lesz képes a gyerek egészségesebben élni, mélyebben aludni, sőt egészségesebben lélegezni fizikailag is. Ezek a folyamatok ugyanis jelentős mértékben függnék a lelki feltételektől. Ha túl sok az élmény, és túl kevés a szabad játék, amiben fel tudná dolgozni az élményeket, akkor egészségtelenül elfárad a gyerek; ha viszont túl kevés az élmény, akkor unalom és érdektelenség lép fel, ilyenkor nem alszik elég mélyen, és fáradtan ébred fel.

Napirendünk kialakításánál az alábbi szempontokat vettük figyelembe:

- *Egymás után következzenek inkább rövidebb időtartamú, az óvónő által „vezetett helyzetek”, és hosszabb „szabadon választott tevékenységek” (játék), felfrissítő váltakozásban;*
- *A különböző tevékenységek jellegét tekintve maradjon minden nap azonos felépítésű, de a tartalma a heti, havi ritmusokban változatosan térjen vissza.*

A kialakult napi ritmusunk:

- * *Az időszakos óvónő kezdi el a napot a segítővel, előkészíti tevékenységeiket, a másik óvónő bekapcsolódik a szabad játék ideje alatt.*
- * *A gyerekek megérkeznek, szükség esetén megreggeliznek, majd bekapcsolódnak a játékba.*
- * ***A szabad játék ideje:** A gyerekek önállóan játszanak, míg a két felnőtt a hét különböző napjaihoz és az évkör ritmusához igazodó munkát végez; elkészítjük a tízórait, előkészítjük a művészeti tevékenységet, amelybe a gyerekek szabadon bekapcsolódhatnak.*
- * ***Rendrakás:** Együtt végezzük a gyerekekkel.*
- * ***Almácskázás.***
- * ***Reggeli kör:** Gyerekek és óvónők körben ülünk az évszakasztalnál. Gyertyagyújtással köszöntjük a mai napot, az időjárásról versben vagy dalban, ujj-játékkal „beszélünk”, imaszerű verset mondunk. Együtt elsoroljuk a hiányzó gyerekek nevét és gondolunk rájuk.*
- * ***Ritmikus játék:** Az óvodásokhoz szabott történetbe ágyazott verses, dalos, ritmikus mozgás.*
- * *Mosdóhasználat, kézmosás.*
- * *Öltözködés, öltöztetés.*
- * ***Szabad játék** az udvaron vagy az 5-7 évesekkel séta a természetben (pl. Hajógyári-sziget).*
- * *Mosdóhasználat, kézmosás.*
- * ***„Lovagoltatás”** a lovagteremben. Indulás a megterített asztalhoz.*
- * ***Étkezés:** étkezés előtt közösen asztali áldást mondunk, majd köszönéssel fejezzük be az étkezést.*
- * ***„Csipp-csöpp”:** az évszagnak megfelelő illatos olajt osztunk a tenyereinkbe, az időszakhoz illő versikével.*
- * *A gyerekek gyülekeznek a mesekörben.*
- * ***Mese** vagy bábozás, az óvodai délelőtti befejezése gyertyagyújtással, mese-mazsola osztással, fohással.*
- * *Közös elköszönés egymástól, a holnap reggeli viszontlátásig, a délelőtti gyermekek hazamennek.*
- * *A szülők jönnek a gyerekekért.*
- * *Az egész napos gyermekek, óvónői segítséggel ágyaznak, fogat mosnak.*
- * *Az altatáshoz az óvónő halkán zenél vagy dúdol.*
- * *A gyermekek a megfelelő pihenés után felkelhetnek, csendben játszhatnak, míg társaik alszanak.*
- * *A csendes pihenő idő után közös rendrakás.*
- * *Mosdóhasználat, kézmosás.*
- * *Uzsonna.*
- * ***Szabad játék** az udvaron vagy csoportszobában.*
- * *A szülők jönnek a gyerekekért.*

7. Nyitva tartás, szünidő

A gyerek valódi szomatikus és pszichés szükségletei ebben az életkorban egyrészt megkívánják a családon kívüli kapcsolatépítés lehetőségét, másrészt mintegy félnapos, de inkább négy-öt órás csoportban tartózkodás után feltétlenül szükségük volna arra, hogy visszatérhessenek személyes életükbe. Az óvodánk reggel ½8 órakor nyit, és a családok élethelyzetéhez igazodva

biztosítjuk a gyermekek egész napos óvodai nevelését. A gyermekeket ½ 8-ra várjuk, s kérjük, hogy ½ 9-ig minden gyermek érkezzon meg. Ezek biztosítják, hogy a gyermekek ki tudják magukat aludni, valamint, hogy a (minimálisan egy órai) benti szabad játékra lehetősége legyen minden gyereknek. A gyermek érdeke megkívánja, hogy egy délelőtti óvodai tartózkodást követően hazamehessen, mert maga a csoportban tartózkodás is fárasztó számára. Az a kedvező, ha a gyerek a délutáni alvás után egy sokkal nagyobb és megnyugtatóbb személyes térben játszva és merengve dolgozhatja fel a délelőtti élményeit. E pedagógiai elvünk érvényesüléséhez lehetőség van a délelőtti foglalkozást követő közös ebéd és mese után hazavinni a gyermeket.

A ritmikus váltásokba és változásokba tartoznak a pihenők és a szünetek, ugyanúgy, ahogy az alvás hozzátartozik az emberi természet ritmusához. Negyedévenként szüksége van a gyerekeknek egy-kéthetes szünidőre – őszi szünet, téli szünet, farsangi szünet, tavaszi szünet, nyári szünet (a konkrét időpontokat az aktuális éves munkatervünk és házirendünk tartalmazza) –, amikor a gyerek az óvodában szerzett tapasztalatait beleviszi saját életébe és feldolgozza. A kifáradás hosszabb idő után többek között irreverzibilis dekoncentrációs folyamatokat is elindíthat.

- * Őszi szünet – október utolsó hete
- * Téli szünet – Karácsonytól Vízkeresztig
- * Farsangi szünet – február hónapban
- * Tavaszi szünet – Húsvét időszakában
- * Nyári szünet – János naptól Betakarításig

8. Óvodánk kapcsolatrendszere

a) Belső kapcsolataink

Együttműködés a szülőkkel: Az óvodai nevelésünk csak a családi neveléssel együtt, azt kiegészítve szolgálja a gyermekek fejlődését. Fontos, hogy a délutáni családi közegbeli hatások a délelőtti neveléssel összhangban legyenek. Ezért törekszünk a családokkal való jó együttműködésre, hitvallásunk, hogy nem csak gyerekeket fogadunk, hanem családokat.

Az óvodánkba való felvételkor az az alapvető kérdés, hogy a szülők ismerik-e a Waldorf-pedagógiát és intézményünk működését legalább olyan mélységig, hogy világos képük legyen arról, milyen közegbe, környezetbe hozzák, adják gyerekeiket. Ehhez természetesen programok, cikkek, előadások és a nyitott ünnepeink is hozzásegítik őket. A jelentkező gyerekek szülei a felvételt megelőzően részt vehetnek tájékoztató szülői esteken, valamint a gyermekükkel

közösen a nyitott délutánjainkon. Figyelembe vesszük a családok sajátosságait, szokásait, az együttműködés során érvényesítjük az intervenciós gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait. Törekszünk a szülőket különböző módszerekkel (egyéni beszélgetések, szülői estek, közös ünnepek, munkák) bevonni a nevelési folyamatba. Fontosnak tartjuk a szülő segítségét a gyermeke viselkedésének értelmezésében.

A szülők, és az óvoda pedagógusai kölcsönösen egy bizonyos fajta együttműködést kell, hogy felajánljanak egymásnak és elfogadjanak egymástól. Ez az együttműködés természetesen a gyerekekre irányul és a gyerek javát keresi. Fogadóórákat, esetlegesen családlátogatásokat tartunk, és a szülői estjeinken a szülők tovább ismerkedhetnek a Waldorf-pedagógiával, itt maguk is átélhetik a gyakorlati tevékenységekben mindazt, amit gyerekeik napközben az óvodában.

A szülők aktívan részt vesznek az óvoda fenntartásában. Óvodánk szociális szervezeti forma, ahol a gyerekekért történik minden, és a felnőttek együttműködnek azért a célért, hogy eredményesen és zavartalanul folyhasson a pedagógiai munka.

A két csoport kapcsolata: Óvodánkban két párhuzamos csoport működik. Ez csoportonként 4-4 felnőtt és 25-25 gyermek és családjaik kapcsolatait jelenti. Mindkét csoport napirendje azonos felépítésű, ezért az udvari szabad játék ideje során a két csoport gyermekei együtt vannak. Ezen kívül néhány közös ünnep ad találkozási lehetőséget a gyerekeknek és szüleiknek, ilyen az évkezdő kirándulás, a Márton napi lámpászás, a Szent György-nap és a menybemeneteli kirándulás. Az óvodapedagógusok és dajkák, gazdasszony, valamint az óvodatitkár a heti rendszerességgel visszatérő óvónői konferencián együttes erővel dolgozik az óvoda nevelési, szervezési, gazdasági és adminisztratív (tanügy-igazgatási) feladatainak elvégzésén. Pedagógiai munkájuk során merítenek egymás tapasztalataiból, közösen terveznek, majd tekintenek vissza. Segítséget nyújtanak egymásnak, és együtt készülnek az ünnepekre.

Kapcsolat a fenntartóval: Fenntartónk látja el a szakmai és törvényességi felügyeletünket, biztosítja zavartalan működésünket. Az óvoda igazgatója rendszeresen részt vesz a fenntartó alapítvány kuratóriumának ülésein, ahol képviseli óvodánk érdekeit, lehetősége nyílik a stratégiai tervek megismerésére, véleményalkotásra. Évente egy alkalommal beszámol az óvoda pedagógia és gazdasági működéséről, benyújtja az éves költségvetési tervezetet.

Kapcsolat az Óbudai Waldorf Iskolával: Családjaink többségénél előfordul, hogy fenntartónk mindkét intézményébe jár gyermekük, ezért elengedhetetlen, hogy évről-évre, szünetrendünk, napirendünk kialakításánál együttműködjünk az iskola tanári kollégiumával. A leendő osztálytanító évente néhány alkalommal hospitál óvodánkban, mielőtt a csemete gyermekek jelentkeznek az iskolába. Alkalmoszerűen megrendezésre kerülő különböző nevelési, illetve kulturális események kölcsönösen meghirdetésre kerülnek egymás pedagógusi, szülői és gyermek-tanulói közössége körében. Közös ünnepünk az iskola által minden évben Óbuda Fő terén megrendezésre kerülő Szent György napi vásár.

b) Külső kapcsolataink

- *Magyar Waldorf Szövetség: A Szövetség tagjaként részt veszünk az országos Waldorf-mozgalomban.*
- *Waldorf Ház Pedagógiai Szakmai Szolgáltató Intézet*
- *Waldorf-óvónők régiós közössége: Az intézmények rendszeres kezdeményezéséből fakadó pedagógiai műhelymunkák során találkozunk a közösség többi óvónőjével.*
- *minisztériumok*
- *Óbuda-Békásmegyer Önkormányzata: Évente egy alkalommal megjelenő III. kerületi óvodai iránytű tartalmazza óvodánk rövid bemutatkozó anyagát; rendszeres tájékoztatást kapunk a kerületi kulturális és szakmai rendezvényekről.*
- *iskolák*
- *szakmai szervezetek*

VII. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI

1. Szabad játék

Az óvodai nevelésünk leghatékonyabb eszköze, a szabad játék. A megfelelő tanulási forma ebben az életkorban nem az úgynevezett játékos tanulás: hanem a valódi tapasztalatszerzés, melyre az óvodai életünk egésze lehetőséget ad.

Óvodánkban is érvényesül a szabad játék. A kisgyermek a külvilágból és a saját belső világából származó tagolatlan benyomásait játékában tagolja. Így válik a játék kiemelt jelentőségű, tájékozódó, kreativitásukat fejlesztő és erősítő, élményt adó tevékenységgé.

Célunk a szabad játék minél gazdagabb feltételeinek biztosítása, pedagógiai szakértelemmel való támogatása indirekt módszerekkel a 3-4-7 éves korú gyermekek optimális személyiségfejlődésének biztosítása érdekében az együttműködés kiszélesítésével.

A 3-4 – 6-7 éves gyermek számára a játék alapvető létforma, legfőbb élményforrás, személyiség fejlődésének színtere, a tanulás, a készség és képesség fejlesztés leghatékonyabb módja. A játék a gyermek elsődleges meghatározó tevékenysége, amely a lehető legnagyobb mértékben hat szinte valamennyi pszichés, motoros, szociális személyiségkomponensre. A gyermek felfedező hajlama, kíváncsisága, tevékenységi vágya, a felnőtthöz való hasonulás igénye, szocializációs indítékai a pszichikus szükséglet rangjára emelik a játékot. A játék sokoldalúan fejleszti a gyermeket, játéktevékenysége közben fedezi fel, ismeri meg környezetét, ismeri fel önmaga lehetőségeit és korlátait. E tevékenység közben jönnek létre a gondolkodási tevékenységének első formái, fejlődik emlékezete, fantáziája, gazdagodik érzélemvilága, erősödik akarata, kitartása, alakul szabálytudata. A játék fejlesztőhatással van a nagy és finommozgásokra, a figyelemre, a megfigyelőkészségre is.

A mozgásos játékok – ritmikus játék, euritmia – fejlesztik a gyermek természetes mozgását (járás, futás, ugrás, mászás, egyensúlyozás, dobás) és testi képességeit, mint az erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség. A társakkal végzett együttmozgás tapasztalatainak gazdagításával a gyermek én határainak, a másik észlelésének, az önfegyelem, alkalmazkodás, kooperáció képessége fejlődésének elősegítése.

A szabad játék idejében végzett munka jellegű tevékenységek, az udvari játék, a séták, kirándulások kapcsán a játék mellett a gyerekek rácsodálkozhatnak a természetre, az évszakoknak megfelelő változásokra.

Napirendünkben minimálisan kétszer 1-1 óra szabad játékra van ideje a gyerekeknek. Ezzel biztosítjuk a kisgyerek szükségleteiből fakadó játék igényének kielégítését. Ez alatt az idő alatt látóterükben az óvónő különböző munkákat végez (háztartási, kerti, kézműves tevékenységben). Feladatunk, hogy e munka körül olyan hangulat áradjon szét, hogy a gyerekek ebben a meleg, derűt sugárzó légkörben, „mint egy burok alatt” érezzék magukat, s így folytathassák a játékot. Arra is van lehetőség, hogy a gyerek rövidebb időre „segítsen” az óvónőnek. Nem a munka eredménye, a teljesítmény a fontos, hanem az igazi örömet okozó tevékenység folyamata. A gyerek rácsodálkozva veszi fel az óvoda „életműhely”-nek is nevezhető mindennapjainak mozzanatait és saját helyét megtalálja a csoport élő, tevékeny közösségében. A szabadon játszó gyerekek rendelkezésére állnak

- a különböző kuckók,
- állandó vagy ideiglenesen kiépíthető házacskák és az ezekhez tartozó berendezések,
- a sarokba támasztott bot-paripák vagy a fogastra akasztott palástok, koronák,
- a babasarok bábu és babái,
- a nagy fa- és kő építőelemek,
- faparavánok, játszódeszkák, faragott fatörzsdarabok,
- kagylók, csigák, zsinórok, facsipeszek,
- a különböző színes kisebb-nagyobb anyagok, bársonyok, vásznak, szőrmék, selymek.

A játékszerek nagy része alapelszerűen nem részletesen kimunkált, s ezzel is elősegíti a gyerek fantáziájának tevékenységét. A különböző, természetből származó tárgyak alkalmasak arra, hogy sok mindent jól helyettesítsenek anélkül, hogy rendeltetésükkel ellentétes módon kerülnének felhasználásra.

A gyerek úgy alkalmazza a játékszert és játékbútort, az anyagokat, ahogyan szüksége van azokra: környezetét alakítja, játékvilágát megteremti, és annak lakosává válik. Fontos, hogy ezt figyelemmel kísérjük, és megértéssel kövessük.

Az adott helyzetben, megfelelő eszközt vagy ötletet tudjunk felajánlani, ha például: a gyerek nem talál be a játék világába, hangulatába, ha a játék elakad, vagy túl erősen leragad a játszó egy monoton, egyoldalú játékformánál.

Törekszünk arra, hogy a konfliktushelyzeteket megelőző jeleket észrevegyük és ilyenkor időben, tapintatosan belépünk a gyerekek játékvilágába, mint szereplő, aki tovább segíti Őt, majd kilépünk, mintha ott se lettünk volna.

A felmerülő probléma megoldását esetleg egy kérdés felvetésével segítjük elő, így a gyerekeket egy általuk megtalált, új folytatási lehetőségre vezetjük. A szabad játék ilyen vezetése nem jelenti a tevékenységbe való beavatkozást, és annak irányítását. Azt az érzést kelti a gyerekekben, hogy ők uralják a saját játékukat, egész helyzetüket - s ez így is van.

2. Mese – bábozás

a) Mese

A mindennapi mese, a kisgyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme, bepillantást jelent a gyerekek számára a valóság világába, amely megfelel mágikus világképüknek. A gyermek saját vers- és mesealkotása, annak mozgással és ábrázolással történő kombinálása az önkifejezés egyik módja. Az óvodai nevelésünkben a népi, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helyet adunk.

Az óvodáskorú gyerekekre jellemző, hogy számára egy lénynek a külseje tükrözi belső lényegét: a gonosz egyenlő a csúnyával, a jó mindig szép vagy csak el volt varázsolva. A gyermek számára az is természetes, hogy harcot kell vívni, helyt kell állni ahhoz, hogy valami jó bekövetkezzék. Pedagógiánk úgy látja, hogy sok igazság rejlik az eredeti népmesékben, mert olyan lelki-szellemi értékekről és példakép erejű emberi fejlődési folyamatokról szólnak, melyek éppen olyan igazak, mint az érzékelhető világ tényei.

Óvodánkban a mesék mindig az aktuális ünnepkörhöz, évszakhoz kapcsolódnak. Hosszabb időn keresztül meséljük szóról-szóra ugyanazt a mesét. Az ismétlés nem unalmassá teszi a mesét, hanem elmélyíti az azonosulást és a megértést., mert belső képként (tájkép-szerűen) jelenik meg a mese a gyerekekben; az érdeklődése és biztonságérzete nő, s örül, ha tudja, hogy mi következik. A gyerek érzelmei előre látható sorrendben jelennek meg és így élvezzi a gyerek a feszültséget is, majd a feloldást. A mesélés a mindennapokba beépített szertartás, mindig ugyanabban az időpontban, mindig ugyanazon a helyen van, és minden gyerek egyformán résztvevője. Mindig ugyanazok a gesztusok és események adják meg a jelet a mesekezdésre: a „csipp-csöpp”, az óvónő halk xilofonjátéka, a gyertyagyújtás. Kialakul a kör, és egy közös ének után megszólal a mese.

A mesemondás fejleszti a gyerek érzelmi, értelmi és anyanyelvi képességeit egyaránt.

A Waldorf-pedagógia az idegen nyelv tanítását csak az iskolában, de ott már az első osztálytól kezdve (egyszerre két idegen nyelven is) helyesli. Az óvodáskorú gyerekeknek szüksége van arra, hogy a környezetében beszélt „anyanyelvét” minél biztosabban tanulja meg. Különös hangsúlyt élvez óvodánkban az a szókincs, amely segíti a belső képek kialakítását - mint például az eredeti népmesék szókincse s képei - és felidézi a fogalmak érzelmi töltését, amely mindig sokszínű és többrétegű. Nem csupán a megnevezés, mint az érdeklődést lezáró magyarázat a fontos, hanem az is, hogy érzékelhetővé, átélhetővé váljon a tartalom. Olyan régi szép szavakon megszólaló mesét is szívesen mesélünk az óvodában, amelyeket nem szükséges azonnal érteniük

az óvodásoknak. Jó, ha a gyerekek csak sejtik a szavak jelentését, - de az érzelmi töltés ilyenkor is jelentős - és majd idővel tisztul az értés.

Az óvónőink nagy értékűnek tekintik a gyerek alakuló világtudását. Ha a gyerekek megosztják velünk még képlékeny világnézetüket, amely sokszor kevés információból következtetve és ezért hiányosan alakult ki, nem javítjuk ki feltétlenül állításait a tudomány legutolsó eredménye szerint. A nyitott és eleven kérdésként átélt képzeleteket meghallgatjuk, esetleg felteszünk egy kérdést, de, csak ha ezzel nem zavarjuk a gyerek mesélőkedvét, melyben megnyilatkozik belső titkairól.

b) Bábozás

A vegyes életkorú csoport összetétele igényli a gondos mesekiválasztás mellett a pedagógiai segítséget is arra, hogy egy, egyszerűbb mesét örömmel tudjanak végighallgatni és követni a nagyobbak, és egy hosszú komplikáltabb mese alatt ne fáradjanak el a kicsik. Segítség lehet a bábozás, amelyre óvodánkban általában egy ünnep alkalmával kerül sor.

Óvodánk bábszínházának bábuja nem kézi vagy kesztyűbábok, hanem úgynevezett álló bábok, vagy marionett figurák. Ezeket mi, óvónők az asztal mögött ülve vagy állva, takaratlanul vezetjük az asztalszerű színpadon, vagy felülről zsinórral mozgatjuk, ha marionett. Az óvodást nem zavarja, hogy látja a báb mozgatóját - ellenkezőleg, ez számára érzelmi biztonságot nyújt. Másfelől az óvodás jobban, mélyebben azonosítja magát a kívülről vagy felülről láthatóan vezetett teljes figurával, mint a sokszor csak derékig látszó „belülről” megelevenített, önálló életre kelt bábbal.

A bábjaink általában saját készítésűek; a leggyakrabban a szülőkkel együtt készítjük, esetleg a nagyobb gyerekekkel - mint ahogy az összes többi játékkal és lényt, törpét, babát is. A bábuk arca csak nagyjából kidolgozott, hogy helyet és teret adjon az intenzív gyereki projekciónak.

Színes selymekkel letakart, kellékekkel berendezett asztalon, a képzeletre támaszkodva valamilyen utat jár be a gyerek a hőssel együtt. Amellett, hogy a bábozás erősíti a gyerek figyelmét, színeivel, mozgásaival alátámasztja a gyerek belső képeit, aktivizálja őt, indítást ad arra, hogy a szabad játékban ő maga is fölépítsen egy tájat, anyagokat és bábként használható figurákat keressen, vagy készítsen, s végül előadja bábszínházát a többieknek is.

Egy ilyen - a gyerek által felépített és elmesélt bábjátéknak különleges varázsa van. Sokszor több gyerek vesz részt az előadásban, és az ő „függöny mögötti” kommunikációjuk rendkívüli szociális teljesítmény, mert mindent a sokszor „rögtönzött”, az adott pillanatban kitalált mese fontosságának és folyamatosságának rendelnek alá a bábozók. Olyan is előfordul azonban,

hogy bennünket kérnek, hogy meséljünk, miközben ők előadják, a még mindkét fél számára (mesélő és bábozó) ismeretlen - mert rögtönzött - mesét. Az előadás folyamatosan születik meg. Ilyenkor mutatkozik meg, hogy közös képi nyelvben tudnak gondolkozni a gyerekek az óvónővel. Sokszor már a kicsi gyerekek is elkezdenek bábozni, de ők még nem mernek, még nem tudnak mesélni. Inkább a nagyobbak állnak elő a saját maguk által kitalált mesével sokszor megdöbbenően gazdag szókincsrel. Fontos számukra, hogy a meséléssel és a bábozással kapcsolatos csoportszokásokat ők is betartsák; például: letakarják a felépített színpadot előadás előtt és után is, énekszóval vagy zenével kezdik, és kísérik, majd fejezik be az előadást. Sokszor a saját mozdulatainkat figyelhetjük meg a bábozó gyereken. Annyira szokássá válik a bábszínház, hogy otthon is - ünnepekkor vagy más alkalommal - nagy örömmel báboznak a gyerekek a családjuknak, rokonaiknak, vendégeiknek, vagy ha más néző nem akad, a babáiknak és kedvenc állataiknak.

3. Zene – ének – vers

a) Zene

Pedagógiánkra jellemző, hogy mindig a gyerekből indul ki, mégpedig abból a fejlődési szakaszból, amelyben a gyerek éppen van. A kisgyerek teljesen másképpen hall, mint a felnőttek, mert más tudatállapotban él. A zene általában éltetően hat, életerőt adva, de lehet káros hatása is. A jó zene a csendből indul ki, és a gyerekek is csak oldott, nyugodt légkörben kezdenek el énekelni, nyugtalan környezetben nem. A műszaki zajoktól és a tömegkommunikációs eszközök hangáradatától kímélni kívánjuk a kisgyereket. A gyerekeknek meg kell tanulniuk csendben lenni, hallgatni, hangot várni. Nagy zajban, a szabad játék közepén, önkéntelenül is elcsendesednek, ha elkezdünk zenélni, énekelni.

Ebben az életkorban főként a kvint intervallumú, és a pentaton zene nyugtatja meg őket. Fontos, hogy a gyerek fel tudja fedezni, hogy honnan erednek a különböző hangok. A zenélő embert akarják látni, a hangszert, a mozgásokat, a zenélő érzéseit, koncentrációját. A gyerek érezze, hogy ha az ember hibázik is, tudja kezelni a hibát. A kazettánál ez nincs így, hisz az mindig tökéletes, sohasem hamis, ezért nem használunk kazettát, magnót, s más technikai eszközöket – s mesehallgatásra sem ajánljuk –, mert fontosnak tartjuk, hogy a gyerek mindig emberrel kapcsolatosan élje meg a dolgokat, hogy érezze, a hang ott keletkezik, ahol valaki zenél, mesél. A hallás nemcsak a fülben zajlik. Szétárad. A gyerek az egész testében érzékel, és hall, ezért kezd el a zenére rögtön mozogni, táncolni. A zenéhez közvetlenül kapcsolódik a mozgás.

A gyerekeknek nagy szükségük van a különböző csengő-zengő hangokra, ezért több különböző hangszer van óvodánkban elérhető közelben: kis rézharangok, harangjáték, xilofon, gyerekhárfa, csörgők, botok, pengetős, fúvós hangszerek. A hangszerek segítségével a gyerekek érezhetik a különböző minőségeket. (Meg lehet hallgatni, hogy a sok összeütogetett fadarab mind különbözően szól; össze lehet hasonlítani ezeket, majd esetleg egy ezekkel zenélő zenekart alapítani.)

A gyerekek életkoruktól függően más és más hangszert használnak. Az ölbeli játékok, népi gyermekdalok, énekes játékok örömet nyújtanak a gyermeknek, felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az ölbeli játékok hangsúlyosak a beilleszkedési időszakban és a szocializációban.

Az énekes népi játékok, az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek (ritmus, éneklés, hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakításában.

b) Ének

A zenélés, az improvizálás, ugyanúgy, min az éneklés a napirendünk szerves része. A mindennapos tevékenységeket - a különböző munkákat is - gyakran kíséri ének és vers. Bizonyos helyzetekhez szokásszerűen fűződik egy-egy az alkalomhoz illő dal vagy vers, amely a gyerek számára mintegy jelzi, hogy éppen mit teszünk, vagy éppen milyen tevékenység következik. Például:

*„Dolgozni szaporán ...” – következik a rendrakás;
„Ez a kislány ...” – kezdődik a naposok munkája;
„Éliás, Tóbiás ...” - megyünk étkezni;
„Süssünk, süssünk valamit ...” – cipócskázunk;
„Szivárvány ...” – festünk;
„Mit mos levélkaticája ...” – megyünk a mosdóba;
„Tekereg az út ...”, – vége a napunknak, elbúcsúzunk egymástól.*

Így az énekszó belevonja a gyereket az óvónő tevékenységébe a nélkül is, hogy most éppen részt venne az adott helyzetben. Máskor már része volt benne, s majd újra lesz még.

Az óvodában csak egy szólamban, és - mint a gyerekek - magas hangon énekelnek az óvónők. A felnőtt minta spontán utánzásával, az éneklés, a zenélés a gyermek mindennapi tevékenységének részévé válik.

c) Vers

Nem elsődleges célunk, hogy minél több verset vagy dalt tanuljanak meg a gyerekek (ugyanis ez spontán folyamat) hanem, hogy ritmizált beszéddel és énekelve, olyan hangulatot teremtsünk, ahol az ének és a vers az öröm, a tisztelet és a belső világ kifejezése.

A nap folyamán azonban olyan helyzetek is vannak, amikor a vers és a dal szertartás elemeként szerepel.

Például: Illatos olajt cseppentünk a gyermekek tenyerébe, verssel, dallal kísérve. Minden gyerekhez külön - külön szól, az őt megillető egyéni hangon, miközben testi „dajkáló” közelséget teremt meg egy-egy lovagoltató- vagy ujj-játék segítségével. Ez a napnak - mind a gyerekek, mind a számunka - kiemelkedően fontos része, mert érzelmileg nagyon intenzív és személyes mozzanat.

A vers és a dal legnemesebb formáit használjuk, mint asztali áldást és hálaadást, mint születésnap vagy egyéb ünnep köszöntését, vagy mint mindennapi fohászt a meggyújtott gyertya bensőséget teremtő eleven fényénél, a reggeli körben és az elbúcsúzásakor.

Mese előtt és mese után is dallal vagy verssel jelezzük, hogy kiemelkedő esemény kezdődik, végződik éppen a napi életben.

A mesék, versek és dalok kiválasztása, összeállítása az óvónő folyamatos, állandó feladata. Az adott évszakhoz, az ünnepkörhöz igazodván, a csoport összetételének megfelelően, elsősorban népi forrásokból keresünk igazi meséket, verseket és dalokat. Azzal is megpróbálkozunk, hogy történetet találunk ki, meséket verses formába ritmizálunk, vagy már meglévő vershez dallamot komponálunk, esetleg új dalokat írunk. Mindezekben arra törekszünk, hogy a zeneiség, a tempó, a ritmus, a dinamika és a hangzás sokféle változásban jelenjen meg, így keltve a gyerekekben örömteljes, frissítő indítást arra, hogy megszeresse a szép beszédet és éneket.

Az a tapasztalat, hogy a gyerekek ezeket, a kifejezési lehetőségeket szívesen használják fel szabad játékukban, és gyakran otthon is, szabadon, önkéntesen. Mindezzel sok esetben a logopédiai korrekció is megelőzhető.

A vers- és a dal örömteli elsajátítását szolgálja az is, hogy a gyerek sohasem kényszerül arra, hogy egyedül szerepelve kelljen egy verset vagy dalt előadnia. Mindez csak az óvónő és a csoport védő burkában történik.

4. Szép mozgás

a) Ritmikus játék

A kisgyerek saját test- és térérzékelésének elmélyítésében, a ritmusos mozgások átélésében, a mozgásformák harmonizálásában és a mesei jelenetek megelevenítésében jelentős szerepet játszik a mindennapos ritmikus játék.

Ez a tevékenység, amely naponta 10 - 15 percig tart, a kisgyerek közvetlen utánzókéességére épül. Mozgást látva, érzékelve ő is együtt szeretne mozdulni a környezetével. Jellemző erre az életkorra, hogy a gyerek bizalommal követi az óvónő mozdulatát anélkül, hogy előre tudná, milyen célból végzik azt. Mozgásnyelvről is beszélhetünk.

Egy dalt énekelve vezetjük a gyerekeket arra a helyre, ahol majd együtt tudunk mozogni és táncolni. Az életkorukból adódóan a gyerekek nem körformában, hanem inkább fűrtformában csoportosulnak körénk, miközben elkezdjük a játékot. Mondókákat, verseket, dalokat mozgással kísérvé, egy történetbe ágyazva játszuk el, mindig az aktuális ünnephez és évszakhhoz kapcsolódva (például: a paraszt kimegy a rétre szántani és aratni, elviszi a lovát a kovácshoz patkolni, megfigyeli a gólyát, fecskéket vagy a méhecskéket, végzi a munkáját, törpékkel találkozik, táncol velük stb.).

Fontos, hogy a természet élete és az emberi munka sokféle szempontból jelenjen meg ebben a mozgásnyelvben, s ezt az élményt a vers és a dal zeneiségével és tartalmával megfelelően egészítse ki.

A napnak ebben a szakaszában lehet helye például: a betlehemezésnek, a mese dramatizálásának vagy a születésnap megünneplésének is.

Mindig úgy állítjuk össze a ritmikus játékot, hogy benne, frissítő változásban jelenjenek meg az erőteljes és gyengébb, illetve a nagy és egészen finom mozgások, a vidám és komolyabb hangulatok. Lehetőleg mindig váltakozva kövessék egymást a gyors és lassúbb mozdulatok. Megpróbáljuk, a gyerek testét (és lelkét egyaránt) úgy mozdítani, hogy utasítást ne kelljen adnunk. Ennek ellenkezője zavarná a gyereket abban az álmodozó és önfeledt tudatállapotában, amely erre az utánzó gyermeki korszakra jellemző.

Egyszerűen mozdulunk és énekelünk, úgy mintha ott helyben találnánk ki, mesélnénk el az egészet és az óvodások szabadon kapcsolódnak be és követnek bennünket ebben a ritmikus játékban.

Helyet kaphatnak itt a szabályosabb gyerekjátékok is, ugyanúgy, mint a körtáncok, de mindent át kell, hogy öleljen a tartalmi összefüggés és ennek egy szokásrenden alapuló felépítettsége. Semmi sem történik öncélúan, minden része kell, hogy legyen az egésznek, hogy

mondanivalójával, tartamával azt szolgálja. A tartalom mindig változik, természetesen az ünnepkört követően, de legalább két hétig naponta ismétlődik egy-egy ritmikus játék.

b) Euritmia

Hetente egy alkalommal euritmia tanár jön az óvodánkba, és a ritmikus játék idejében elemi euritmiát tart. Az euritmia mozgás-művészet, mely szintén Rudolf Steiner nevéhez fűződik. Körülírható, mint látható beszéd, látható zene. A Waldorf-iskolákban pedagógiai euritmiát tanítanak, ezen kívül van még művészeti euritmia, ami színpadon jelenik meg, és az orvostudományban használt terápiás lehetőség a gyógyeuritmia. Az euritmia a hangzókat, hangokat, intervallumokat speciális mozdulatokkal fejezi ki, s így képez szabályos, testi „gesztus-nyelvet”.

Míg a ritmikus játékban az óvónő olyan mozdulatokat használ, amely minél inkább a természetes mozdulatokat kívánja utánozni (például az aratást), addig az euritmia inkább azokkal a mozdulatokkal játszik el, amelyek a beszéd-, nyelv- és zene szerkezetével függnek össze.

Az euritmia, a tánc, a ritmikus játék szép harmonizált mozgást hívnak elő a gyerekből. Ezt belső érzésből, a tartalomból, egy felnőttet utánozva hozzák létre. Versre vagy dalra való önálló dramatizálással, tornával, gimnasztikával csak a Waldorf-iskolában találkozik majd a gyerek. Elegendőnek tartjuk az óvodáskorú gyerekeknek a természetes mozgását a benti és kinti játék és a napi „szép mozgás” kapcsán.

A ritmikus játék és az euritmia mellett a gyerekeknek megfelelő mozgásfejlődésük érdekében lehetőségük nyílik az életkoruknak megfelelő természetes játékos mozgásokra: futásra, ugrásra, dobálásra, kúszásra, csúszásra, mászásra, függeszkedésre, a mindennapi benti és kinti játékban egyaránt.

Ezért is találhatóak a csoportszobánkban könnyen mozgatható, többfunkciós bútorok, padok. Így lehet csúszni, mászni, kúszni az asztalok, székek és padok között, alatt, és csúszni vagy egyensúlyozva járni a padokon. A teremben kötött labdákat, babzsákokat is találhatnak a gyerekek.

Az udvaron is lehetőséget teremtünk a mászásra, függeszkedésre. Egyensúlyozni lehet egy farönkön is, és ezt a célt szolgálják az udvari játékszereink közül, a gólyalábak is. Mindez fejleszti a gyerekek testi erejét, ügyességét. Hetente egyszer az óvodásainknak alkalma nyílik az udvari játék idejében, néha azon túl is az óvoda környékén kisebb vagy nagyobb sétákra,

kirándulásokra. A séta, a hegymászás, fáramászás, stb. fejleszti a gyerek állóképességét, testi ügyességét és kedvezően hat az egészséges fizikai test kialakítására.

5. Képző és formázás

Hetente egyszer lehetősége van minden gyereknek arra - a szabad játék ideje alatt -, hogy a rajzolásban, festésben, gyurmázásban, formázásban és a gyapjúkép készítése folyamán alkotó és formáló képességét fejlessze. Rendszeresen tapasztalhatja meg így a különböző minőségeket. A hét minden napjához (nevelési évenként és csoportonként lehetnek eltérések) kötődik egy-egy művészeti tevékenység.

a) **Hétfő - rajzolás:** Méhviaszból készült (ezért illatos), élénk, telített színű téglácska alakú kréták a rajzeszközök. Mivel az óvoda keze még nem alkalmas a „három ujjas” ceruzafogásra - ilyen fogás esetén ugyanis a kéz görcsössé válik - ezért kapnak vastagabb téglácska alakú krétákat a gyerekek. Így szabadon futnak le a mozgásos impulzusok, az életkornak megfelelő, nagy érzelmi telítettséggel.

Témához nem kötötten, önállóan tevékenykednek a gyerekek, majd amikor befejezik a munkájukat, az elkészült rajzokat odaadják az óvónőnek, aki minden gyerek számára külön mappába gyűjti össze azokat. Az évvégén majd valamennyit ajándékként hazavihetik a gyerekek, a festményeikkel együtt.

Mi magunk is rajzolunk időnként a gyerekek előtt. Például: plakátot készítünk, vagy egy-egy mese figuráit készítjük el ily módon.

A gyerekrajzokat üzenetnek tekintjük, amit a gyerek ad a fejlődéséről. A gyerek rajzaiban nemcsak az figyelhető meg, hogy a képek egyre finomabbak és szebbek, s hogy egyre jobban ábrázolja az őt körülvevő tárgyi világot, s a lényeket, hanem a gyerek egész testi és lelki fejlődése tükröződik olyan pontosan, hogy az arra képzett óvónő leolvashatja belőlük a gyerek fejlettségi szintjét, esetleg hiányosságait, speciális szükségleteit.

b) **Kedd - gyurmázás:** a csoportszobában a formázáshoz óvodásaink élénk, telített színű, a kéz melegétől megpuhuló méhviasz golyócskákat használnak. (Míg az agyag hőt von el az azzal tevékenykedő kezétől, addig a viasz megpuhulása után maga is átmelegszik, s mintegy hőt sugároz. A kisgyerekkori érzékelés szempontjából ez a különbség nagyon fontos. Az udvaron - főleg a meleg időszakban - a homokkal és vízzel való játék indítja a gyereket „természetes agyagozásra”.) A gyerekek mindent formálhatnak, amit akarnak egy szépen lecsiszolt kör alakú falpra. Születésnapkor, pedig gyertyákat díszítenek az ünnepeltnek.

Nagyon fontosnak tartjuk, hogy a gyerekek megtapasztalják a föld, víz, hő és egyéb természetes „elemi” dolgok minőségét közvetlenül, kipróbálják az anyag és a saját maguk lehetőségeit.

- c) **Szerda - festés:** a festés nagyon körültekintő előkészítést, majd rendrakást igényel. Az óvónő elrendezi a helyet: összeállítja az asztalokat egy bizonyos formára, elhelyezi a rajztáblákat, vizes üvegeket, majd festékeket rak az asztalra. A jó minőségű, akvarell papírt vízbe mártják, majd kiterítik a rajztáblákra. Az óvónő énekelve osztja ki a nagy széles ecseteket, amelyekkel a gyerekek jó minőségű akvarell színeket helyeznek el, s futtatnak szét a papíron. A három alapszintet kapják meg a gyerekek, és ezekből tudják a vizes papíron „kikeverve” előállítani a többi szintet. Fontos, hogy a tevékenység a színből, a színélményből indul ki és kontúrtales. A hatás: egymásba folyó színhatárok.

Az, a rajzolásban is megfigyelhető folyamat, hogy tükröt mutat az elkészült kép a gyerek saját világlélményéről és fejlődéséről, a festésénél is megfigyelhető. A gyerek szabadon dönti el, hogy melyik színnel fest és, hogy mikor van a munkájának vége. Befejezéskor a festőszekrénybe viszik a rajztáblákat, ahol majd megszáradnak a képek, amelyek a gyerekek mappájába kerülnek. Ahogyan az előkészítésnél is segítettek a gyerekek, ugyanúgy részt vesznek az ecsetek kimosásában, a víz cserélésében, - majd amikor az utolsó kis csoport is befejezte a képeit, a rendrakásban és az üvegek kimosásában is.

A festésnek ez a fajta, az életkor sajátosságainak megfelelő megközelítése vezet el a gyereket későbbiekben a valódi ábrázoló tevékenységig az iskolában. Igazi festményekkel is találkoznak az óvodásaink, amikor a különböző ünnepekhez tartozó reprodukciókat teszünk ki az óvoda bizonyos helyeire (falra, polcra).

- d) **Csütörtök - a sütés mint formálási tevékenység:** a hetenkénti cipósütés alkalmat ad téstával dolgozni, azt kiformálni és megsütni. Alapvető formák jönnek létre: kör alakú vagy hosszúkás cipó, kígyók, rudak, csigák, fonott kalácsok, koszorúk. Az ünnepekhez kapcsolódóan különböző, egyszerű formákat alkalmazunk a sütésnél. Ezek – az évköri változásban – ilyenek lehetnek:

- * Szent Mihály időszak: sárkány
- * Márton ünnep: percc vagy liba, törpe, manó
- * Advent: karácsonyi sütemény, mézeskalácsforma
- * Szent Miklós: fehér ló
- * Farsang: a témához tartozó forma
- * Húsvét: kakas
- * Mennybemenetel: csillagok

- * *Pünkösd: galamb*
- * *Nyári ünnep: rózsák*

Ezek a formák (miután mind nagyon egyszerűek) időnként visszaköszönnek a gyerekek sütemény formáiban, de emellett mindent kipróbálhatnak a gyerekek, és nagyon változatosan élnek is ezzel a formázási lehetőséggel.

Nagyon fontos, hogy körültekintően készítsük elő a sütést, és olyan szokásrendszert alakítsunk ki, amely megteremti a feltételeket ahhoz, hogy végig szépen, nyugodtan haladjon a munka: kézmosás után, fehér kötényben, felhúzott ingujjal ülve az asztalnál lehet elkezdni dolgozni, ahol belisztezzük a munkafelületet és a gyerek kezébe adjuk a tésztát...

*e) **Péntek - gyapjúkép készítés:** ez a technika átmenetet képez a kézimunkához tartozó gyapjufeldolgozás, a plasztikus formálás és a kép-alkotás között. Sok színnel megfestett, kártolt gyapjút filclapokra lehet tenni és így képet készíteni, ami a rajzolás és festés tapasztalatait kiegészíti. Rajzoláskor kemény viaszkrétával, kemény lapon dolgozik a gyerek, festésnél festékekkel vizes alapon fest, levegős gyapjúból „levegős”, kevésbé kontúros képet tud készíteni. A gyerekek minden héten lehetőséget kapnak egy ilyen kép készítésére, ami egy rövid „kiállítási” idő után szétszedhető és ugyanabból az anyagból következő alkalommal is lehet képet készíteni.*

Időnként mi, óvónők is készítünk egy nagyobb képet az ünnep témájával kapcsolatosan, és így a gyerekek láthatják a fejlettebb technikát, amit használunk: Szépen előkészítjük, fésüljük a gyapjút, színek szerint rendezzük egy kosárba, mielőtt elkezdenénk a munkát. Ezek után úgy kezdjük a képet, hogy először különböző színekkel „befestjük” a hátteret, majd egyre több nagyon puha, vékony réteget felhasználva alakulnak ki a tárgyak, lények a képen. Csak egy bizonyos távolságból hasonlít az egész egy „rajzolt” képhez.

6. Háztartási, kerti munkák

Óvodánk egy nagy háztartás. Minden, a csoport életéhez szükséges munkát (öltöztetéstől kezdve a takarításig) mi óvónők végzünk, a gyerekek előtt. Alapelvünk, hogy az óvodai időben semmi olyat nem teszünk, amit a gyerekek nem utánozhatnak. (Ezért az adminisztrációs munkára és a szülőkkel való beszélgetésre a gyerekekről csak a gyerek távollétében kerítünk sort.) Tudatában vagyunk annak, hogy valamennyi tevékenysége inspirálja és táplálja a gyerek szabad játékát. E tevékenységek különbözőek lehetnek:

- * ***a mindennapi munkák** (vásárlás, sütés, főzés, asztalterítés, ételosztás, mosogatás, rendrakás, virágöntözés, takarítás)*

- * **heti visszatérő munkák** (mosás, vasalás, varrás, játékszer javítása, évszakasztal „felújítása”)
- * **havi, évszakonkénti munkák** (veteményezés, betakarítás, befőzés).

Ezeket a munkákat a benti és kinti szabad játék ideje alatt végezzük, egymást átható ritmusokban. Így a gyerekeknek lehetőségük van a különböző folyamatok átélésére:

Példaként: Egy ilyen tevékenységi kör az ültetés vagy palántázás, a termések leszüretelése, a befőzés, vagy a gabonák feldolgozása, mely tevékenységek többrétű és természetes módon épülnek be az óvodánk mindennapi életébe.

Ősszel a gyerekek - a saját kézzel varrott - kis zsákokban hazaviszik a búza vagy egyéb gabonafajta magvait. Ezeket egész télen át őrzik, tavasszal visszahozzák őket. A tavasz ünnepe alkalmával elültetik a magokat egy tálkába és így megismerik a csírázó búzát. A kiskertünk elkülönített részén látják, amint a búza növekszik, kibontja kalászát, majd megsárgul. A gyerekek letörik a búzaszárról a kalászt, a szalmaszálat elrakjuk szalmadisz készítéséhez, vagy éppen szívószálnak használjuk. A kalászból kiszedegetik a magokat, kibontják a héjából, és apró tálkába gyűjtik. A kis kézi-malmunkon ledaráljuk a magokat, s a sárgás magból fehér liszt lesz. A liszt heteken át gyűlik, és amikor púpos a lisztetál, megsütjük az új kenyeret. A gyerekek kis cipókat formáznak, díszítik tökmaggal és napraforgómaggal. Sütőbe tesszük és megsütjük. Az egész óvodát betölti a friss kenyér illata. Megterítjük ünnepi asztalunkat, felvágjuk a cipócskákat, megvajazzuk, megkenjük az általunk befőzött szilvalekvárral, és megesszük. Aznap a szülők és testvérek a friss kenyér illatára érkeznek, s ők sem maradnak kóstoló nélkül.

Kerti munkák

Tavasszal közösen felássuk a kiskertet, kapáljuk, horoljuk, friss földdel összedolgozzuk. Veteményezünk retket, répát, kukoricát, tököt, búzát, napraforgót; dugványozunk újhagymát; palántázunk paprikát, paradicsomot. Mindenből egy keveset, mert aprócska a kertünk. Az elvetett magokat öntözzük, a nap melege simogatja, és együtt örvendezünk az első apró zöld hajtásoknak. Folyamatosan gyomláljuk, a bab-és tökindákat kötözzük, karózzuk. A tavaszi terméseket közösen szedjük le, és a napi étkezésnél elfogyasztjuk. A búzát, kukoricát pedig szeptember első heteiben takarítjuk be.

Óvodánk udvarán mindig akad tennivaló. Gondozzuk a virágokat, mettszük a bokrokat, összegereblyézzük a lehullott falombot. A gyerekek testi adottságaikhoz méretezett kerti szerszámokkal dolgoznak az óvónővel együtt.

7. A külső világ tevékeny megismerése – kézművesség

Óvodánkban különös hangsúlyt kap a kézművesség, mint elemi játékkészítési lehetőség:

- A gyapjút nemezelünk a babáknak derékaljként.
- A különböző színű gyapjúfonalakat felgombolyítjuk, majd kisebb babákat készítünk, s már kezdhethetjük is a szövést. Több napi elfoglaltság mire a tarisznya elkészül. A gyermek választja ki a színeket és tervezi meg a mintázatát. A fonalakkal különböző fonásokat is készítünk és körmöcskézünk.
- Hímzésnél ügyeskednek a gyerekek a cérnával beletalálni a tűbe, megcsomózni a cérna végét. Vászonyanyagot feszítünk rá, s arra saját ötleteik és kedvük szerint hímeznek.
- Fűzfavesszőből, fából kisházat készítünk a barkács szobánkban. Fűrészelünk, csiszolunk, smirglizünk, cigányfűróval lukat fűrünk, és végül lekezeljük méhviasszal.

Az ünnepeinkhez kapcsolódóan különböző kézműves tevékenységeket végzünk a gyerekekkel közösen: szalmadisz készítése, búzakoszorú kötése, búzacsák varrása, manók varrása filcből, adventi díszek készítése, betlehemi csillag hajtogatása, pillangó készítése

8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

Óvodánkban – pedagógiai hitvallásunk alapján – a tanulás folyamatos, utánzáson alapuló spontán tevékenység.

Lásd: III.1.c. Az óvodáskor sajátos képességei: Utánzás — játék — fantázia

VIII. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE - ISKOLAÉRETTSÉG

A gyermek belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben óvodásból iskolássá érik. A Waldorf-óvodából kilépő gyerek erre irányuló külön erőfeszítés nélkül iskolaérett, ez általában a hetedik életév folyamán következik be. Ez az érettség megnyilvánul mozgásában, játékában - annak sokféle fent felsorolt formájában - a szociális életében és az ehhez kapcsolódó kommunikációban, az anyanyelv használatában, a környezet ismeretében, a számok világában, valamint a mesék, mondókák és versek birodalmában való jártasságában. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembe vétele mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre. Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: testi, lelki és szociális érettség, amelyek mindegyike egyaránt szükséges a sikeres iskolai munkához. A sajátos nevelési igényű gyermekek speciális szakemberekkel végzett pedagógiai munka mellett érhetik csak el a fentiekben leírt fejlettségi szintet.

A fizikai, testi változások a legszembetűnőbb jelei az iskolaérettségnek, melyek ebben az életkorban radikálisan jelentkeznek a gyerekeknél:

A test arányai megváltoznak, s ennek következtében a gyerek fizikai képességei is. a változások megjelennek a nagy, aktív mozgásokban is – például tud szökdecselni, fél lábon ugrálni –, és a finommotorikus mozgásokban is ügyesedik, tud már csomót és masnit kötni, gombolni, varrni.

A szociális viselkedésben is fejlődés tapasztalható:

A gyerek belső világa erősebb lesz a külsőhöz képest. A játéka céltudatos és tervezett, a tárgyakhoz való kapcsolódása megváltozik, konkrét célokra inkább a speciálisan erre készített eszközök megfelelőek számára. A barátságai már hosszabb ideig tartanak, elfogadott tagja az egész csoportnak. Arra is van már érzéke, önuralma, hogy a másiknak szót fogadjon, ajánlott tevékenységbe is be tud kapcsolódni. A gyerek belső egyensúlya engedi, hogy a különböző helyzetekhez alkalmazkodjon. Képes arra, hogy utasításokat hajtson végre, kötelességeket vállaljon, melyeknek teljesítése örömet szerez neki, és önbizalmát növeli.

Alkotó tevékenységeiben is megfigyelhetjük az érettség jeleit:

Rajzaiban törekszik a tudatos komponálásra, figyelme a vonalról a felületre, a színekre helyeződik át, részletesebben kidolgozott emberformát rajzol, rajzaiban megtalálható a szimmetria.

Érzelmi élete is sokkal összetettebbé válik:

Szereti elmesélni álmait, szeret sugdolózni, titkot tartani; mindez azt mutatja, hogy kezd különbséget tenni a külső és a belső világ között, a kívánság és a valóság között. Érzelmeit jobban kezeli, kevésbé adja át magát viharos érzéseknek, nyugodtabbá, kiegyensúlyozottabbá válik. Vágyik arra, hogy a felnőttben követendő és követhető tekintélyt lásson, akit szeretetből megajándékozhat bizalmával.

Gondolkodásában is új tartalmak jelennek meg:

Az iskolaérett gyerek képes igazi kérdéseket feltenni, 10-15 percig koncentrálni szabadon vállalt munkájára, valamilyen feladatra, tárgyra, összefüggésekben gondolkodni, valamit pontosan megmagyarázni, folyamatosan tisztán beszélni. A gyerekben kialakul az ok-okozatigondolkodás, helyesen használja a múlt időt, emlékezete tudatossá válik. Mindezek képessé teszik őt arra, hogy a későbbiekben új gondolati struktúrákat fogadjon be. Most már várja az iskoláskor tanulási formáit.

IX. ELLENŐRZÉSI, ÉRTÉKELÉSI ALAPELVEK

1. Óvónői Kollégium

Mint minden Waldorf-intézménynek így nekünk sincs egyszemélyes hierarchikus vezetőnk, ezért minden, nemcsak a nevelésre, pedagógiára közvetve vagy közvetlenül kiható kérdésben, hanem a gazdasági, tanügy-igazgatási kérdésekben is az óvodapedagógusainkból és dajkákból, gazdasszonyból álló Óvónői Kollégium vezeti az óvodát. Az óvónők, dajkák, gazdasszony, óvodatitkár minden héten rendszeresen, csütörtökön konferenciát tartanak. A konferencia három részből áll:

- Pedagógiai;*
- Technikai;*
- Adminisztratív.*

A konferencia leglényegesebb része a pedagógia erőforrások megnyitása. A pedagógiai részben rendszeresen gyermekmegbeszélésre is sor kerül, és ez a legterjedelmesebb, leglényegesebb mozzanat. A gyermekmegbeszélésen megint csak a szomatikus orvosi szempontoktól kezdve, a lelki és szellemi állapotra jön át az alkat és temperamentumbeli beágyazódottságig, a családi helyzetig mindaz szóba kerül, ami egy gyerek szempontjából további fejlődését illetően lényeges lehet. Amikor a konferenciái eset-megbeszélésen a pedagógus bemutatja a gyereket, általában érezhetővé válik a testi és lelki állapotra jellemző részletező finomságában és plasztikus kivitelezésében, hogy itt többszörösen feldolgozott, elmélyült ismeretről van szó. Mindig a konferencia dönt egy-egy gyerek óvodai felvételéről és közösen keresnek utat és megoldásokat a gyermek javára.

A technikai részben kerül sor az évrend kialakítására, az ünnepkörök, szünetek meghatározására, az adott ünnepkör megvalósításához, a mindennapi életvitelhez szükséges technikai részletek, gyakorlati tennivalók megbeszélésére, megtervezésére.

Az adminisztratív részben végezzük el a különböző tanügy-igazgatási, munkáltatói, gazdálkodási és egyéb feladatainkat.

A konferencián kapnak helyet az önismeretet, intuíciót fejlesztő, művészeti tevékenységek, illetve stúdium- munkák is (antropozófiai szakirodalom közös feldolgozása).

2. Tervezés és visszatekintés

Az óvodai nevelésünk alapja a fenntartó által jóváhagyott helyi nevelési programunk, amely meghatározza tervezési és visszatekintési feladatainkat.

Az óvónői konferencia által meghatározott évrend alapján a csoport éves munkatervének kidolgozása, az év folyamán a csoportnapló vezetése az óvónők feladata. Ennek során csoportonként közösen dolgozzák ki a maguk munkájának tervszerű egyéni keretét, a napok, hetek, ünnepek ritmusát, az óvodai közösség figyelembe vételével. A gyermek fejlődési szintje, problémái, lehetőségei folyamatosan követendők az óvodaérettség és az iskolaérettség között, ezért rendszeres visszatekintést végzünk, mind az adott napra, ünnepszakra, mind a gyermekekre vonatkozóan. Mely visszatekintést a csoportnaplóban, illetve a gyermekekre vonatkozóan a gyermek egyéni irattartójában rögzítünk.

3. Gyermekmegfigyelés

Óvodánkba való felvételkor a szülőktől részletes leírást (lásd 2. sz. melléklet) kérünk, amelyből nyomon követhetjük a fogantatástól az óvodába lépésig a gyermek testi, lelki és szellemi fejlődését, megismerhetjük a gyermek és a család szokásait. A felvételi beszélgetéstől fogva egy élő, belső képet alakítunk ki a gyerekekről, amely folyamatosan változik, soha nem kész. A gyermeket úgy tekintjük, mint egy feltett kérdést, amit egyre jobban kell értenie ahhoz, hogy tudjuk őt segíteni a felnövekedésben. A szülőkkel történő beszélgetésen a gyermek minden testi, lelki mozzanata szóba kerül.

A gyermek fejlődését nyomon követjük, feljegyzéseket készítünk a gyermek megfigyelésekről, ezeket dokumentáljuk a gyermek egyéni irattartójában. A szülő kérésére tájékoztatást adunk a gyermek fejlődéséről, javaslatot tehetünk az egészséges fejlődéshez szükséges feladatokkal kapcsolatban. (11/1994 (VI.8.) MKM rendelet értelmében)

X. GYERMEKVÉDELEM

Az óvodánk a gyermekvédelmi tevékenységét az 1997. évi XXXI. tv. a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról és a 2011. évi CXC. tv. a nemzeti köznevelésről, valamint a végrehajtásához kapcsolódó jogszabályokkal összhangban határozza meg. Gyermekvédelmi tevékenységeink célja, hogy a gyereket fejlődési útján segítsük, ezáltal testileg egészséges, lelkiileg szabad, szellemileg kreatív emberré válhasson. Képes legyen arra, hogy saját akaratát, érzelmeit és gondolkodását önálló és felelős életvitelre fordítsa. Célunk a gyermekek alapvető jogainak és szükségleteinek biztosítása. Pedagógiánk tiszteli a gyermek emberi méltóságát, és feladatának tartja, hogy előkészítse egészséges életvitelét. Minden, gyermeket érintő döntésünkben a „gyermek mindenek felett álló érdekét” tartjuk szem előtt. Célunk a gyermek bármilyen okból fakadó hátrányos helyzetének csökkentése, a veszélyeztetettség megelőzése. Ezért óvónőink feladata:

- * A gyermekek szociális és családi hátterének a megismerése, melyhez segítséget nyújt a család által készített anamnézis (2. sz. melléklet), illetve az esetleges családlátogatás során készített környezettanulmány.*
- * A családok életének folyamatos figyelemmel kísérése, melyhez a keretet a napi kapcsolattartás, a fogadóóra, illetve a szülői est biztosítja.*
- * Gyermekek fejlődésének folyamatos nyomon követése és rögzítése a gyermek egyéni irattartójába.*
- * A szülők, családok segítése problémáik megelőzésében, megoldásában, amelyben segítségünkre van a szociális segítő.*
- * Előadások kezdeményezése, szervezése, a Waldorf-pedagógia és az egészséges életmód témakörein belül.*

Ezek alapján lehetőségünk nyílik a hátrányos helyzet vagy az esetleges veszélyeztetettség és annak okainak felismerésére. Szükség szerint a családot a megfelelő szakember vagy intézmény felé irányítjuk, vagy mi magunk vesszük fel a kapcsolatot az illetékes családgondozóval, védőnővel, gyermekjóléti szolgálattal. Mindezeket a feladatokat a titoktartási és az adatkezelési kötelezettségeknek megfelelően végezzük.

A pedagógus minden gyerek felé szeretettel, pozitív attitűddel fordul, hátrányos megkülönböztetés senkit nem érhet. Minden gyerek az óvodai csoport egyenrangú tagja, számára az egyenlő hozzáférés biztosított.

A Waldorf-pedagógia alapelvei biztosítják az esélyegyenlőség megvalósulását.

*Óvodánk az érzelmi biztonság fontosságát hangsúlyozza a kisgyerek pszichikus és mentális fejlődésében, egyfajta **szociális anyaöl** szeretne lenni valamennyi kisgyerek számára.*

XI. ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK

Helyi nevelési programunk érvényességi idejének meghatározása:

Helyi nevelési programunk 2008. évtől, a felülvizsgálati módosítás érvényes 2025. szeptember 1-jétől visszavonásig.

A helyi nevelési program elfogadása és esetleges módosítására vonatkozó jogosultság:

A helyi nevelési programunkat a fenntartó hagyja jóvá.

Módosítására sor kerülhet:

- törvényi változás miatt,*
- gyakorlati alkalmazás során felmerülő változás következtében,*
- egyéb fórum kezdeményezésére.*

Előírás a helyi nevelési program módosításának előterjesztésére:

- írásbeli előterjesztés az óvoda igazgatójának,*
- részletes szóbeli előterjesztés konferencián.*

A helyi nevelési program értékelése és felülvizsgálata:

Ha a törvény másképpen nem rendelkezik, legfeljebb 5 évenként szükséges.

A helyi nevelési program nyilvánosságra hozatalának módja:

Tájékoztatás céljából a program megtekinthető az óvoda irodájában, illetve elérhető elektronikus úton, az intézmény honlapján: www.owo.hu

XII. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

Készítette:

Csáki Klára Anikó igazgató az Óvónői Kollégium bevonásával

Budapest, 2025.08.31.

Jóváhagyta:

Óbudai Waldorf Alapítvány, Páll Attila elnök

Budapest, 2025.08.31.

Óbudai Waldorf Alapítvány,
1039 Budapest, Csikóvár u. 12.
Adószám: 19700533-1-41

Páll Attila
elnök

XIII. SZAKIRODALOM

- *A Waldorf óvodapedagógiai program. Budapest, 1997.*
- *363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról*
- *2011. évi CXC. tv. a nemzeti köznevelésről*
- *Plattner, Elisabeth: A nevelés mindennapi művészete*
- *Steiner, Rudolf: A gyereknevelés szellemtudományi szempontból*
- *Jaffke, Freya: Ünnepek az óvodában és a szülői háznál*

XIV. MELLÉKLETEK

1.sz. melléklet

Tárgyi feltételek (eszközjegyzék)

Óvodánk teljes egészében és minden részletében az óvodáskorú gyerekek sajátos életformáját, egészséges fejlődését szolgálja. A tárgyi feltételek területén szükségesnek tartjuk a rendkívül tudatos választást. A pedagógiai szempontot mindig elsődlegesnek tekintve, a legegyszerűbb környezet (tér, tárgyak, bútorok) is alkalmas lehet a pedagógiánk megvalósítására.

JEGYZÉK

Az Óbudai Waldorf Óvoda kötelező eszközeiről és felszereléséről

I. HELYISÉGEK

2020 nyarán teljes épület belső festése, mázolósa megtörtént.

2023 nyarán az udvari játékok részbeni cseréje történt, minősítéssel egyidejűleg.

eszközök, felszerelések	mennyiségi mutató	megjegyzés
1. Csoportszoba vízvételi és sütési lehetőséggel	2	25-25 gyermek részére
2. Játzóudvar	1	
3. Óvoda igazgatói iroda	1	Egyben gazdasági és nevelőtestületi iroda is
4. Orvosi szoba, torna szoba		Óbudai Waldorf Iskolával kötött megállapodás alapján
5. Gyermeköltöző	2	
6. Gyermekmosdó, WC	2	
7. Felnőtt öltöző, mosdó, WC	2	
8. Bejáratok, közlekedők	2	
9. Melegítő konyha, tálaló mosogató	1	
10. Szárazáruraktár	1	
11. Egyéb raktár	1	
12. Karbantartó szoba	1	

II. HELYISÉGEK BÚTORZATA ÉS EGYÉB BERENDEZÉSI TÁRGYAI

CSOPORTSZOBA	
Gyermekszék	Tömör fából, szépen megmunkálva Gyermeklétszám szerint 1-1 db
Gyermekasztal	Tömör fából, szépen megmunkálva trapéz formában a gyermeklétszámot figyelembe véve
Fényvédő függöny	Textíliából halvány rózsaszín színben ablakonként, az ablak lefedésére alkalmas méretben
Óvodai fektetők	Színes rongyszőnyegek, puha bárányszőnyegek, szivacsok (az alvó létszám szerint)
Játéktartó szekrény vagy polc	Tömör fából, állvány, paraván, Térelválasztó funkcióval, nádból, vesszőből, 2-2db
Hőmérő	Csoportszobánként 1
Felnőtt szék	Csoportszobánként 2
Textiltároló szekrény, polc	Tömör fából, de lehet vesszőkosár is. Gyermekcsoportonként 1
Edény és evőeszköz-tároló szekrény	Konyhaszekrény Csoportszobánként 1
Szeméttartó	Csoportonként 2-2
Konyhaszék felnőtt munkavégzésére	Hideg-meleg, vízvétel lehetőséggel, mosogatóval, Villanytűzhely, csoportszobánként 1
JÁTSZÓUDVAR	
Kerti asztal	2
Kerti padok	4
Mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök	Hinta 2 db, mászótorony csúszdával 1 db
ÓVODA IGAZGATÓI IRODA	
Íróasztal és szék	1-1 db
Íratszekrény	1db
Számítógép, nyomtató, fénymásoló telefon	1-1db
GYERMEKÖLTÖZŐ	
Öltözőrekesz, ruhatároló, fogas Cipőtároló	Gyermeklétszám figyelembevételével
Öltözőpad	Gyermeklétszám figyelembevételével
GYERMEKMOSDÓ, WC	
Gyermekmosdó, WC	Gyermekcsoportonként 4 db
Törölközőtartó	Gyermeklétszám figyelembevételével
Szappantartó	Gyermeklétszám figyelembevételével

III. TISZTÁLKODÓ ESZKÖZÖK

Megnevezés	mennyiségi mutató
Törülköző	Felnőtt és gyermeklétszám szerint 3 váltás
Abrosz	Két váltás asztalonként
Egyéni tisztálkodó szerek (fogkefe, fogmosó pohár)	Alvó gyermeklétszám szerint
Takaró	Alvó gyermeklétszám szerint

IV. FELNÖTTEK MUNKAÉVGZÉSÉHEZ SZÜKSÉGES ESZKÖZÖK

Megnevezés	mennyiségi mutató
Vasaló	Csoportonként 1
Vasaló állvány	Csoportonként 1
Kerti munkaeszközök	Ásó, kapa, gereblye, kerti locsolókanna, Létra, gyermekcsoportonként 1-1
Takarító eszközök	Csoportonként a közegészségügyi előírások szerint 3-3
Hűtőgép	3
Porszívó	1
Főzőkonyha eszközei Mennyiségi mutatók gyermeklétszámtól függően	Tányérok: lapos, mély, kicsi poharak, bögrék, evőeszközök: kanál, kés, villa, moka, teás kanál, gyermekenként, felnőttként 1-1 lábasok, fazekak, 3-4db tálaló tálak, jénai és porcelán tálak kisebb nagyobb méretben, 3-4db kenyeres kosarak, tálcák, kancsók, 5-6db Szeletelő kések 2-3 db, mérőkanalak 5-6 db, vágódeszkák 4-5 db, konyharuhák, Felmosó vödör, felmosó fa, partfis személtartó, seprű, szeméttartó 1-1

V. A NEVELŐMUNKÁT SEGÍTŐ JÁTÉKOK ÉS EGYÉB ESZKÖZÖK

Játékok, játékeszközök (mennyiség eszköz fajtánként)	
Különböző játékformák (mozgásos játékok, szerepjátékok, építő-konstruáló játékok, szabályjátékok, dramatizálás és bábozás, barkácsolás) eszközei Mennyiségi mutatók	Csoportszobai eszközök: Textíliák, gyapjú len, vászon, pamut, bársony Selyem, színes-gyapjú, kosarak, üvegek, kuckók, koronák, palástok, bábuk, babák, természetes anyagok Udvari eszközök: Botparipák, lókantárok. Labdák, kötelek, Gyermekcsoportonként a gyermeklétszám 30%-ának megfelelő mennyiségben
Mozgáskultúrát, mozgásfejlődést	Csoportszobai és udvari eszközök

Segítő, mozgásigényt kielégítő Eszközök	
Ének, zene, énekes játékok eszközei Mennyiségi mutatók	Az óvoda nevelési programja szerint Rézharangok, xilofonok, hárfa, csörgők, bot, fúvós, pengetős hangszerek Gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével
Az anyanyelv fejlesztésének, a kommunikációs képességek fejlesztésének eszközei Mennyiségi mutatók	Az óvoda nevelési programja szerint Gyermekcsoportonként a gyermeklétszám 30%-ának megfelelő mennyiségben
Értelmi képességeket /érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, gondolkodás/ és a kreativitást fejlesztő anyagok, eszközök Mennyiségi útmutatók	Az óvoda nevelési programja szerint Kagylók, fenyőtoboz, kövek, kavicsok, gyökerek, fakéreg, fa és kő építőelemek Gyermekcsoportonként a gyermeklétszám 30% -ának megfelelő mennyiségben
Ábrázoló tevékenységet fejlesztő / rajzolás, festés, mintázás, építés, képkialakítás, kézimunka/ anyagok, eszközök Mennyiségi mutatók	Az óvoda nevelési programja szerint Méhviasz élénk, telített színű téglácskák, kártolt gyapjú, filc lap, méhviasz lapok, rajztábla tartó, festék, ecset, festő poharak, kicsi kosarak, rajztábla, hímző, varró, szövőfonalak, textíliák, szövő és varró keretek, ollók, tűk, körmöcskék, szatén és selyem szalagok Gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével
A természeti , emberi, tárgyi környezet megismerését elősegítő eszközök, anyagok Mennyiségi mutatók	Az óvoda nevelési programja szerint Kristályok, ásványok, kövek különféle méretben és mennyiségben, mérleg, rongybabák, babaház, babakocsi, bölcső, kiságy, babaruha, kötött, varrott, nemezelt állatok Gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével
Munkajellegű tevékenységek Eszközei	Az óvoda nevelési programja szerint Kézimunka kellékek, satupad, szerszámok, Sütés eszközei: kötények, formák, sodrófák, gyúródeszka, teknő, malom

Mennyiségi mutatók	Takarítóeszközök, felnőtt és gyermek méretben Gyermekcsoportonként a gyermeklétszám 30%-ának megfelelő mennyiségben
Hangszer pedagógusoknak Mennyiségi mutatók	Az óvoda nevelési programja szerint Felnőtt létszám szerint
Hangszer gyermekeknek Mennyiségi mutatók	Az óvoda nevelési programja szerint Gyermekcsoportonként a gyermeklétszám 30%-ának megfelelő mennyiségben

VI. EGÉSZSÉG- ÉS MUNKAVÉDELMI ESZKÖZÖK

Étel–mintavétel (üvegtartály) készlet	5db
Mentőláda	Közegészségügyi előírások szerint Csoportonként 1db
Gyógyszerszekrény (zárható)	Közegészségügyi szabályok szerint Óvodánként 1
Munkaruha, védőruha	Felnőtt létszám szerint
Tűzoltó készülék	Az érvényes tűzvédelmi szabályok szerint 4 db

2.sz. melléklet

Adatkezelési tájékoztatás

szülő részére, gyermeke óvodai jelentkezésével kapcsolatos személyes adatok kezeléséről az európai általános adatvédelmi rendeletnek (GDPR) megfelelően

Adatkezelő: Óbudai Waldorf Óvoda, képviselője:Csáki Anikó Klára intézményvezető, elérhetőségek: +36-1-387-2530 vagy +36-20-215-8782; owovoda@gmail.com

Az adatkezelés célja és jogalapja a köznevelési jogszabályokban meghatározott óvodai nevelés megvalósítása, ezzel összefüggésben az óvoda jogszabályokban előírt adatnyilvántartási és adatszolgáltatási kötelezettségeinek teljesítése a köznevelési törvény (2011. évi CXCV. törvény) és végrehajtási rendeletei (kiemelten: 229/2012. Korm. rend., a 20/2012. EMMI rend.) alapján.

Az óvoda által kezelt személyes adatok köre, adattovábbítás, tárolási idő

Jogszabályon alapuló adatszolgáltatás, adatkezelés:

A gyermek személyes azonosító adatai (név, szül. hely, idő, anyja szül. neve, lakóhely, tartózk. hely, állampolgárság, neme, oktatási azonosító száma, TAJ, szülő, törv. képvis.: neve, lakóhelye, tartózk. helye, telefonszáma); óvodai jogviszonnal kapcsolatos adatok (gyermekfelvétel, SNI, BTMN gyermek, e, jogszabályi kedvezményre jogosultságot igazoló adatok); egészségügyi adatok (, oltási könyv).

Adattovábbítás: jogszabályban előírt címzetti körnek kell az óvodának továbbítania (KIR, fenntartó, jegyző, köznevelési feladatot ellátó szerv, pedagógiai szakszolgálat, érintett másik óvoda, iskola, szakmai ellenőrzést végző, család-, gyermek-és ifjúságvédelmi szerv, iskola-egészségügyi szolgálat, bíróság, rendőrség, ügyészség nemzetbiztonsági szolgálat)

Adattárolás időtartama: jogszabály szabályozza az óvodai dokumentumok irattári őrzési idejéhez igazodóan 1-20 év között, jellemzően 1-5 év.

A jogszabályon alapuló személyi adatszolgáltatás kötelező, megtagadása jogellenes.

Hozzájáruláson alapuló adatszolgáltatás, adatkezelés:Tájékoztató az adatkezeléshez hozzájárulásról

A hozzájárulásnak a szülő önkéntes akaratán kell alapulnia. Az óvodai jogviszony létesítésének és fenntartásának a hozzájárulás nem feltétele, nem követelménye, annak elmaradása semmilyen következménnyel, hátránnyal nem jár a gyermekre, szülőre. A hozzájárulást a szülő bármikor visszavonhatja, amely esetben az óvoda törli az adatot. A visszavonás a hozzájárulás alapján a visszavonás előtt végrehajtott óvodai adatkezelés jogszerűségét nem érinti.

Óvodai szolgáltatás (szerződés) teljesítésén alapuló adatszolgáltatás, adatkezelés:

1. *Szülők, törvényes képviselő/gondozó adatai - név, lakcím, telefonszám, születési éve, foglalkozása, munkahelye, munkaidő beosztása, elektronikus levélcíme. Az adatkezelés szükséges a hagyományos szülői részvételt meghaladó aktív szülői jelenléte feltételező és arra építő Waldorf-óvodapedagógiai nevelés megvalósításához, ezen belül a szülő-óvoda, a szülői közösség együttműködésének, kapcsolattartásának eszköze.*

Adattovábbítás: Az adattárolás csak a szülő által leadott iraton történik, adattovábbítást vagy egyéb adatkezelést az óvoda nem végez. Az adatokat csak az óvoda titoktartásra köteles pedagógusai ismerhetik meg.

Adattárolás időtartama: óvodai jogviszony megszűnéséig.

2. *A gyermek fejlődésére, családi életére vonatkozó adatok (család, testvérek, gyermek fejlődése, otthoni környezet, életvitel, szociális körülmények). Az adatszolgáltatás a Waldorf-pedagógiai alapelvek, ezen belül az egyénre szabott pedagógiai lépések megválasztását segíti. Mivel egészségügyi jellemzőket is tartalmaz, kezeléséhez szükséges az érintett hozzájárulása.*

Adattovábbítás: Az adattárolás csak a szülő által leadott iraton történik, adattovábbítást vagy egyéb adatkezelést az óvoda nem végez. Az adatokat csak az óvoda titoktartásra köteles pedagógusai ismerhetik meg.

Adattárolás időtartama: óvodai jogviszony megszűnéséig.

Az adatkezeléssel kapcsolatban a szülőt megillető jogok

Az óvodától kérelmezheti a gyermekére és a rá vonatkozó személyes adatokhoz való *hozzáférést*, jogosult a kezelt adatok másolatára. Kérheti a téves adatok *helyesbítését* vagy kiegészítését, továbbá kérheti az adatok *törlését*, ha

azok kezelésére már nincs szükség, ha hozzájárulását visszavonta vagy az adatkezelés jogellenes. Kérheti az *adatkezelés korlátozását*, továbbá *tiltako*zhat az adatkezelés ellen. Automatizált adatkezelés esetén, ha az adatkezelés hozzájáruláson vagy szerződésen alapul, megilleti az *adathordozhatósághoz való jog*.

Panaszt nyújthat be a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatósághoz címzetten, ha megítélése szerint a rá vonatkozó óvodai adatkezelés megsérti az európai adatvédelmi rendeletet.

Joga van a késedelem nélküli értesítésre az adatok véletlen vagy jogellenes megsemmisítését, elvesztését, megváltoztatását, jogosulatlan közlését, vagy azokhoz jogosulatlan hozzáférést eredményező esemény (adatvédelmi incidens) bekövetkezése esetén.

Készült: 2020. február 13.

Óbudai Waldorf Óvoda

Szülői nyilatkozat

Az adatkezelési tájékoztatást megértettem, annak alapján az. 1. és 2. pontban megjelölt adatok kezeléséhez a fent megjelölt célból és keretek között

- a) hozzájárulok és
aláírás
- b) nem járulok hozzá és a gyermek személyes azonosító adatain kívül más adatot nem szolgáltatok az óvoda részére:.....
aláírás

Kérdéseink és kéréseink a szülőkhöz**Személyi adatok**

GYERMEK			
neve:			
születési helye:			
születési ideje:		TAJ:	
édesanyja születési neve:			
állampolgársága (ha nem magyar):			
állandó lakcíme:			
tartózkodási helye:			
a gyermek jelenleg (a megfelelőt kérjük bejelölni):	☐ nem jár intézménybe ☐ bölcsődébe jár ☐ óvodába jár egyéb helyre jár rendszeresen:.....		

SZÜLŐK	ÉDESAPA	ÉDESANYA
neve:		
lakcíme:		
telefonszám:		
e-mail cím:		
A továbbiak csak hozzájárulás esetén válaszolandók meg!		
születési éve:		
foglalkozása:		
munkahelye:		
munkaidő beosztása:		

TESTVÉREK		
neve	születési éve	milyen intézménybe járnak?

Kérdések a gyermek fejlődéséről

Csak hozzájárulás estén válaszolandók meg!

1. Miért szeretnétek, hogy gyermeketek Waldorf óvodás legyen? / Mi vonz a Waldorf-pedagógia felé?
2. A gyermek fejlődésének állomásai
 - Hogyan telt a várandósság?
 - Szülés, születés körülményei
 - Hogyan éltétek meg a szoptatás idejét? (fogak megjelenése)
 - Gyermek mozgás fejlődésének állomásai (Mikor kezdett megfordulni, kúszni, mászni, ülni, felállni, járni?)
 - Az első szavak, a beszéd kezdete, fejlődése (Mikor mondott először szótagokat, szavakat, mondatokat?; Milyenek látod a beszédét?)
 - Milyen betegségeken esett át? Van-e valamilyen szakorvos által megállapított érzékenysége?
 - Az „ÉN” megjelenése (Mikor kezdett magáról egyes szám első személyben beszélni?)
 - Szobatisztaság kialakulása, milyenek látod ebben az érettségét?
 - A gyermek és a család étkezési szokásai, a gyermek kedvenc ételei
 - Alvási szokások (elalvás ideje, módja, helye, mese, alvó tárgyak, álmai)
 - Esti lefekvés (ideje, környezete, rituáléja)
3. A gyermek viszonya a környezetéhez
 - Családtagokhoz (apa, anya, testvérek, nagyszülők, unokatestvérek)
 - Játosztársakhoz
 - Idegenekhez
 - Természethez
 - Állatokhoz
 - Játékszerekhez
 - A hétvége eltöltésének módjai
 - Milyen fontosabb változás(ok) volt(ak) az eddigi életében?
 - Járt-e már közösségbe, hová?
4. A gyermek viselkedésének leírása
 - Milyen az alaphangulata?
 - Hogyan viselkedik idegen környezetben?
5. A gyermek játékaról
 - Melyek a kedvenc játéktémái?
 - Milyen játékszerekkel játszik?
 - Milyen tevékenységeket csinál szívesen?
 - Melyek a gyermek legkedvesebb mesefilmjei?
6. Óvodával kapcsolatos esetleges kérdések

Részletes válaszaitok segítenek bennünket a gyermek megismerésében, melyet aláírva és egy gyermekről készült fénykép kíséretében kérünk visszaküldeni az óvoda címére.

Óbudai Waldorf Óvoda 1033 Bp., Harrer P. u. 9-11.

Telefon: 387 - 2530

3.sz.melléklet**A DÉLUTÁNOSSÁG**

A kisgyerek igényeihez igazodva ideálisnak tartjuk, hogy a délelőtti óvodai tartózkodás után a gyermek visszatérhessen személyes élete színterére, a jól megszokott családi otthonba. A közösségben kapott ingerek feldolgozásához a zavartalan feltételek elsődlegesen itt teremthetők meg, hiszen a kisgyereknek maga a közösségben való lét is tanulandó feladat, állandó figyelmet, alkalmazkodást kíván tőle. Amennyiben az otthoni pihenés nem lehetséges, a gyermek délutáni elhelyezését óvodánk magára vállalhatja egyéni mérlegelést követően. Minden esetben személyes beszélgetés történik a szülők és az óvónők között. Alapos pedagógiai tájékoztatást adunk a szülők részére a Waldorf-pedagógia általános, embertani szempontjairól, a délután rendjéről; valamint a szóban forgó gyerek személyes fejlődéséről, óvodai jelenlétéről. Egyúttal kérjük a szülőktől a helyzetük őszinte feltárását. Csak ezután következik a közös mérlegelés. A tudatos, körültekintő döntés meghozatala után a gyerek is könnyebben elfogadja a hosszabb óvodai tartózkodást.

Pedagógiai feltételek

Óvodánkban a délután fő feladatának tartjuk, hogy a gyermeket a délelőtt folyamán ért élmények feldolgozására, a pihenésre, lehetőleg elalvására szolgáló nyugodt környezet megteremtjük. Ezért fontos, hogy az aktívabb délelőtt lezárása után a délutáni tevékenységeink állandó ritmusban kövessék egymást.

A kisgyerek fokozott biztonságérzete igényli, hogy fizikailag is mintegy „burkot” képezzünk köré paravánokkal, függönyökkel, a rendelkezésünkre álló bútorokkal. Így különítjük el a kuckókat, testvéreknek, esetleg barátoknak közösen is. Az álomba merülés lehetőségét minden eszközzel segítjük. Mozdulatainkkal igyekszünk melegséget árasztani, hanghordozásunkkal is igyekszünk megteremteni a kívánt álomszerű hangulatot. Tisztában vagyunk a fáradt, aludni készülő gyerek kiszolgáltatottságával, a helyzet intimitásával, így a lehető legnagyobb finomsággal, körültekintéssel és biztos határozottsággal végezzük a dolgunkat.

Az előkészületeket még rövid, halk beszélgetés zárhatja, majd végül ének és halk zene vagy dúdolás vezetheti át a teljes csend és testi-lelki nyugalom állapotába a gyermeket. A délután jellege a délelőtt folyamán történt élmények feldolgozását hivatott segíteni, így ébredés után sem kívánunk „új élményeket” adni a gyereknek. A nagyobbak, akik nem igénylik már a délutáni alvást, egy hosszabb nyugodt fekvés és a kicsik elalvása után elővehetik kézimunkájukat vagy segíthetnek az óvónőnek az uzsonna elkészítésében. Az uzsonnát követően

rajzolás, benti vagy udvari szabadjáték tölti ki a délutános időt, majd egyéni búcsúzással zárjuk a napot.

A személyi feltételek

Ahhoz, hogy a Waldorf-pedagógia nevelési elvei a délután folyamán is megvalósulhassanak, képzett Waldorf-óvónő jelenlétét tartjuk ideálisnak. Óvónőink, dajkáink munkarendjét törekszünk úgy alakítani, hogy ez az idea valósággá váljon. A csoportonkénti 4-4 munkatárs alkalmazása biztosítja a személyi feltételeket, és törekszünk, hogy valamennyi munkatársunk rendelkezzen Waldorf-óvónői végzettséggel.